

Regeringens proposition till riksdagen om godkännande av ändringarna till Romstadgan för Internationella brottmålsdomstolen från översynskonferensen i Kampala 2010 samt med förslag till lagar om sättande i kraft av de bestämmelser i ändringarna som hör till området för lagstiftningen och om ändring av strafflagen och tvångsmedslagen

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att riksdagen godkänner de vid konferensen för översyn av Romstadgan för Internationella brottmålsdomstolen (ICC) som ägde rum i Kampala i Uganda 2010 antagna ändringarna till stadgan samt antar en lag om sättande i kraft av de bestämmelser i ändringarna som hör till området för lagstiftningen. Dessutom föreslås det att strafflagen och tvångsmedslagen ändras. Ändringarna i stadgan avser definitionen av aggressionsbrott och förutsättningarna för utövande av jurisdiktion över detta brott samt att användningen av vissa vapen ska hör till de krigsförbrytelser som omfattas av Internationella brottmålsdomstolens jurisdiktion också i statsinterna väpnade konflikter.

Aggressionsbrottet hörde redan från början till brotten enligt Romstadgan. Domstolen har likväl inte kunnat utöva sin jurisdiktion över aggressionsbrottet innan stadgeparterna har godkänt definitionen av brottet och kommit överens om förutsättningarna för utövande av jurisdiktion.

Enligt den definition som i Kampala antogs till stadgan avses med aggressionsbrott planering, förberedelse, inledande eller genomförande av en angreppshandling som till sin karaktär, svårighetsgrad och omfattning uppenbart strider mot Förenta nationernas stadga. Endast en person som är i position att faktiskt bestämma över eller leda en stats politiska och militära åtgärder kan begå ett aggressionsbrott som medför individuellt straffrättsligt ansvar. En stats angreppshandling har definierats som bruk av vapenmakt mot en annan stats suveränitet, territoriella integritet eller politiska oberoende eller på annat sätt oförenligt med Förenta nationernas stad-

ga. Förutom definitionen antogs bestämmelser om förutsättningar för utövande av Internationella brottmålsdomstolens jurisdiktion. I propositionen föreslås med anledning av ändringarna en helt ny straffbestämmelse om aggressionsbrott till strafflagen.

I stadgan antogs dessutom en ändring om användande av gifter eller förgiftade vapen, användande av kvävande, giftiga eller andra gaser och alla likvärdiga vätskor, ämnen eller medel och användande av kulor som lätt utvidgar sig eller tillplattas i människokroppen. Bruk av sådana vapen hör framöver som krigsförbrytelser till Internationella brottmålsdomstolens jurisdiktion också i statsinterna väpnade konflikter. Motsvarande handlingar har redan tidigare kriminaliserats i Romstadgan med avseende på mellanstatliga väpnade konflikter. Syftet med ändringen som nu föreläggs för godkännande är att bredda krigsförbrytelserna enligt stadgan till att omfatta innebörden i internationell sedvanerätt, där bruket av dessa vapen erkänns strida mot humanitär rätt såväl i mellanstatliga som i statsinterna väpnade konflikter. I finsk strafflag har bruket av dessa vapen redan kriminaliserats som krigsförbrytelser i bägge fallen. Ett godkännande av ändringarna kräver alltså inga ändringar i strafflagen till denna del.

För varje stats del som godtar eller ratificerar ändringarna till Romstadgan träder de i kraft ett år från den dag då åtagandeinstrumentet deponerades. Beträffande ikraftträdandet av ändringarna till Romstadgan som avser aggressionsbrottet kom man i Kampala dessutom överens om att Internationella brottmålsdomstolen får utöva sin jurisdiktion över aggressionsbrottet först efter att stadge-

parterna har fattat ett separat beslut om detta. Detta beslut kan fattas tidigast den 1 januari 2017, förutsatt att minst 30 stadgeparter har ratificerat bestämmelserna avseende aggressionsbrott och att dessa bestämmelser också har trätt i kraft för dessa staters del.

Lagarna avses träda i kraft vid en tidpunkt som bestäms genom förordning av statsrådet, samtidigt som stadgeändringarna träder i kraft för Finlands del.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
INNEHÅLL	3
ALLMÅN MOTIVERING	4
1 NULÄGE	4
1.1 Den internationella utvecklingen	4
Folkrättens syn på bruk av våld och på staters angreppshandlingar	4
Individuellt straffrättsligt ansvar för angreppshandling	7
Ändringen till artikel 8 i Romstadgan och internationell humanitär rätt	7
1.2 Nationell lagstiftning	9
2 MÅLSÄTTNING OCH DE VIKTIGASTE FÖRSLAGEN	9
3 PROPOSITIONENS KONSEKVENSER	10
4 BEREDNINGEN AV PROPOSITIONEN	11
4.1 Beredningen av stadgeändringarna	11
4.2 Internationell jämförelse	13
4.3 Den nationella beredningen	13
5 BEROENDE AV ANDRA PROPOSITIONER	15
DETALJMOTIVERING	16
1 ÄNDRINGARNAS INNEHÅLL OCH FÖRHÅLLANDE TILL LAGSTIFTNINGEN I FINLAND	16
1.1 Ändringarna som avser krigsförbrytelser	16
1.2 Definitionen av aggressionsbrottet och tillhörande förutsättningar för ICC:s jurisdiktion över detta brott	16
2 LAGFÖRSLAG	20
2.1 Lag om sättande i kraft av de bestämmelser i ändringarna från 2010 till Romstadgan för Internationella brottmålsdomstolen som hör till området för lagstiftningen	20
2.2 Strafflagen	20
2 c kap. Om fängelse	20
8 kap. Om preskription	20
11 kap. Om krigsförbrytelser och brott mot mänskligheten	21
15 kap. Om brott mot rättskipning	30
2.3 Tvångsmedelslagen	30
10 kap. Hemliga tvångsmedel	30
3 IKRAFTTRÄDANDE	31
4 BEHOVET AV RIKSDAGENS SAMTYCKE OCH BEHANDLINGSORDNING	31
4.1 Behovet av riksdagens samtycke	31
4.2 Behandlingsordning	32
LAGFÖRSLAG	35
Lag om sättande i kraft av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i ändringarna från 2010 till Romstadgan för Internationella brottmålsdomstolen	35
Lag om ändring av strafflagen	35
Lag om ändring av 10 kap. 3 och 17 § i tvångsmedelslagen	39
BILAGA	40
PARALLELLTEXT	40
Lag om ändring av strafflagen	40
Lag om ändring av 10 kap. 3 och 17 § i tvångsmedelslagen	46
FÖRDRAGSTEXT	48

ALLMÄN MOTIVERING

1 Nuläge

1.1 Den internationella utvecklingen

Folkkrättens syn på bruk av våld och på staters angreppshandlingar

Enligt den definitionen som översynskonferensen i Kampala antog avses med aggressionsbrott planering, förberedelse, inledande eller genomförande av en angreppshandling som till sin karaktär, svårighetsgrad och omfattning uppenbart strider mot Förenta nationernas stadga (FördrS 1/1956). En stats angreppshandling som grund för individuellt ansvar definieras för sin del som bruk av vapenmakt mot en annan stats suveränitet, territoriala integritet eller politiska oberoende eller på annat sätt oförenligt med FN-stadgan.

I fokus för denna proposition står de folkrättsliga reglerna som gäller bruk av våld och angreppshandlingar av stater, eftersom de bygger upp ramarna för hur den i Kampala antagna definitionen av aggressionsbrottet som medför individuellt straffrättsligt ansvar ska tolkas. I denna proposition granskas inte angreppshandlingar av icke-statliga aktörer eller diskussionen i det sammanhanget. Definitionen av aggressionsbrottet som antogs till Romstadgan gäller endast angreppshandlingar av stater och delaktighet i sådana.

Den folkrättsliga regleringen om bruk av våld utgår från FN-stadgan. Stadgan utgår från förbudet mot bruk av vapenmakt i internationella förbindelser. Enligt artikel 2.4 i FN-stadgan ska ”[a]lla medlemmar [...] i sina internationella förbindelser avhålla sig från hot om eller bruk av våld, vare sig riktat mot någon annan stats territoriella integritet eller politiska oberoende, eller på annat sätt oförenligt med Förenta Nationernas ändamål.”

Med tanke på den internationella regleringen om våldsanvändning finns det också andra betydelsefulla artiklar i FN-stadgan. I enlig-

het med bestämmelserna i stadgan har FN:s medlemsstater överlåtit huvudansvaret för upprätthållande av internationell fred och säkerhet på säkerhetsrådet (artikel 24). Säkerhetsrådet fastställer förefintligheten av hot mot freden, fredsbrott eller angreppshandling och framlägger förslag eller fattar beslut om vilka åtgärder som ska vidtas i överensstämmelse med artiklarna 41 och 42 i syfte att upprätthålla eller återställa internationell fred och säkerhet (artikel 39). Säkerhetsrådet får inom ramen för denna behörighet utfärda fullmakt att utöva militär makt (artikel 42). Varje stat har också rätt till individuellt eller kollektivt självförsvar i händelse av ett väpnat angrepp (artikel 51). FN-stadgan definierar inte termerna i dessa artiklar, såsom bruk av våld, angreppshandling eller väpnat angrepp, utan deras innebörd har utvecklats genom statspraxis.

Våldsförbudet i artikel 2.4 i stadgan anses endast gälla bruk av väpnat våld. Politisk och ekonomisk påtryckning hör följaktligen inte till bestämmelsens tillämpningsområde. Stadgans bestämmelse i artikel 2 omfattar dock förutom direkt bruk av vapenmakt även indirekt bruk av våld mot en annan stat. Internationella domstolen (International Court of Justice, ICJ) har i sin dom i fallet Nicaragua ansett att förbudet omfattar indirekta åtgärder såsom att organisera eller stötta legosoldattrupper eller att upplåta sitt territorium för angrepp mot en annan stat (Military and Paramilitary Activities in and against Nicaragua, 1986). Förbudet enligt artikel 2.4 omfattar dessutom hot om våld.

Med avseende på våldsförbudet är det dessutom värt att notera att formuleringen i artikel 2 endast förbjuder sådant bruk av eller hot om våld som är riktat mot någon annan stats territoriella integritet eller politiska oberoende, eller på annat sätt oförenligt med Förenta Nationernas ändamål. Detta har ibland använts som argument för att stadgan

tillåter bruk av våld som inte har ett otillåtet syfte eller till exempel bruk av våld i humanitärt syfte. ICJ fastställde dock i sin dom i fallet Nicaragua att det inte föreligger någon allmän rätt till intervention och att den väpnade interventionen mot bakgrunden av omständigheterna i fallet inte varit rätt sätt att trygga tillgodoseendet av de mänskliga rättigheterna. Inte heller det förberedande materialet för stadgan verkar styrka den tolkningen. Så som redogörs nedan togs frågan om en så kallad humanitär intervention upp också i förhandlingarna om definitionen av aggressionsbrottet.

FN-stadgan erkänner som undantag från våldsförbudet endast kollektiva åtgärder befullmäktigade av säkerhetsrådet (artiklarna 41 och 42) och statens rätt till självförsvar (artikel 51).

Utlösande faktorer för kollektiva åtgärder enligt FN-stadgan är med stöd av artikel 39 och beroende på säkerhetsrådets beslut antingen en angreppshandling, fredsbrott eller hot mot freden. Säkerhetsrådet har bred prövningsrätt med avseende på förutsättningarna för tillämpning av artikel 39 och stadgan definierar ingen av dessa grunder. I praktiken har säkerhetsrådets beslut i regel fattats med hänvisning till hot mot freden. Säkerhetsrådet har bred prövningsrätt också när det gäller de åtgärder medlemsstaterna ska vidta i enlighet med artiklarna 41 och 42 för att upprätthålla eller återställa internationell fred och säkerhet.

Enligt artikel 41 i FN-stadgan äger säkerhetsrådet besluta, vilka åtgärder, icke innebärande bruk av vapenmakt, som ska användas för att ge verkan åt dess beslut. Åtgärdena kan enligt artikeln innefatta fullständigt eller partiellt avbrytande av ekonomiska förbindelser, järnvägs-, sjö-, luft-, post-, telegraf och radioförbindelser samt annan samfärdsel ävensom avbrytande av de diplomatiska förbindelserna.

Enligt artikel 42 i stadgan äger säkerhetsrådet, finner rådet att åtgärder enligt artikel 41 skulle bli otillräckliga eller redan visat sig otillräckliga, företa sådant inskridande medelst luft-, sjö- eller landstridskrafter, som må finnas nödvändigt för att upprätthålla eller återställa internationell fred och säkerhet. I praktiken har säkerhetsrådet utövat sin

behörighet enligt artikel 42 så att rådet genom en resolution som berättigar till bruk av våld har befullmäktigat medlemsstaterna att vidta väpnade åtgärder. I enlighet med etablerad praxis hänvisar säkerhetsrådet dock i sina resolutioner om krishanteringsinsatser inte uttryckligen till artikel 42 i stadgan, utan till kapitel VII i stadgan som helhet. Stadgan betonar fredliga medel i första hand och att tvister ska lösas på fredlig väg. Säkerhetsrådets behörighet att vid behov besluta om väpnade åtgärder innebär inte att vapenmakt automatiskt står till förfogande. Enligt stadgan är de tvångsåtgärder som avses i artikel 41 primära i förhållande till artikel 42.

Enligt artikel 51 i FN-stadgan om rätten till självförsvar har en medlem i FN i händelse av ett väpnat angrepp naturlig rätt till individuellt eller kollektivt självförsvar, intill dess att säkerhetsrådet vidtagit nödiga åtgärder för upprätthållande av internationell fred och säkerhet. Även om det finns mycket statspraxis om självförsvar, föreligger det inte någon enhetlig syn på vad rätten till självförsvar innebär. I statspraxis åberopas ofta den med stadgeartikeln parallella rätten till självförsvar enligt sedvanerätten, vars område lämnar rum för tolkning och vilken traditionellt i rätt stor utsträckning har omfattat olika ensidiga åtgärder. Artikel 51 i stadgan begränsar självförsvarsrätten till att börja gälla när ett angrepp har ägt rum, medan den enligt sedvanerätten inte uteslutande inskränks till situationer där ett väpnat angrepp redan har inträffat. Rätten till självförsvar enligt sedvanerätten omfattar redan hotet om våld och möjliggör också ett föregripande självförsvar. Det har emellertid också i det fallet ansetts vara en förutsättning att hotet är så omedelbart att det inte går att avvärja på fredlig väg.

Det är också kontroversiellt hur intensivt ett väpnat angrepp ska vara för att initiera rätten till självförsvar. Bruket av våld måste överskrida en viss tröskel för att det ska ses som ett väpnat angrepp i den mening som avses i artikel 51. ICJ har i sin dom i fallet Nicaragua fastställt tröskeln så att enbart gränsintermezzon inte uppfyller minimikraven på ett väpnat angrepp. ICJ-beslutet har emellertid också kritiserats och det har ansetts att också intermezzon av smärre intensitet kan berättiga till självförsvar. Huruvida tröskeln

för ett väpnat angrepp har överskridits och väpnade motåtgärder till följd av det ska anses berättigade måste följaktligen bedömas från fall till fall. Etablerade kriterier i sedvanerätten för bedömning av självförsvarets berättigande är hur omedelbart, nödvändigt och proportionerligt bruket av våld är. Som självförsvär är alltså endast sådana åtgärder berättigade som utgör en direkt och nödvändig reaktion på ett angrepp. Dessutom ska bruket av våld dimensioneras så att det står i proportion till angreppet.

Det är inte heller klart vilket förhållandet är mellan ett väpnat angrepp som avses i artikel 51 och en angreppshandling enligt artikel 39 eller bruk av våld enligt artikel 2.4. Definitionen av bruk av våld kan anses vara bredare än en angreppshandling, men definitionen av angreppshandling belyser för sin del också otillåten våldsanvändning.

FN:s generalförsamling antog 1974 resolution 3314 (XXIX) där angreppshandlingen definieras. Resolutionens definition av en angreppshandling utgår till största delen från våldsförbudet enligt artikel 2.4 i FN-stadgan. Artikel 3 i resolutionen innehåller en indikativ förteckning över vad som kan anses som angreppshandling. Enligt förteckningen kan i princip – beroende på säkerhetsrådets prövning i det enskilda fallet – bland annat följande handlingar vara angreppshandlingar: a) en stats väpnade styrkor invaderar eller attackerar en annan stats territorium, eller en sådan invasion eller attack leder till en militär ockupation, om än tillfällig, eller en stat annekterar med maktmedel en annan stats territorium, helt eller delvis, b) en stats väpnade styrkor bombarderar en annan stats territorium, eller en stat brukar vapen mot en annan stats territorium, c) en stats väpnade styrkor blockerar en annan stats hamnar eller kust, d) en stats väpnade styrkor attackerar en annan stats land-, sjö- eller luftstridskrafter eller sjö- eller luftflotta, e) en stats väpnade trupper som enligt fördrag befinner sig inom en annan stats territorium används i strid med fördragsvillkoren, eller dessa trupper kvarhålls på territoriet i fråga efter att fördraget har upphört att gälla, f) en stat som har upplåtit sitt territorium för att användas av en annan stat tillåter denna andra stat att använda territoriet för en angreppshandling mot en

tredje stat, g) en stat eller någon annan på en stats vägnar sänder ut beväpnade trupper, grupper, irreguljära trupper eller legosoldater som mot en annan stat utför aktioner jämförbara med väpnade styrkors aktioner som är så allvarliga att de kan jämföras med de ovan anförda handlingarna, eller deltar i betydande utsträckning däri.

Definitionen i generalförsamlingens resolution gäller endast angreppshandlingar av stat och är inte avsedd som ett ställningstagande för individuellt straffansvar. Det är också värt att notera att resolutionen ursprungligen endast var avsedd som en anvisning för säkerhetsrådet och att den avser angreppshandling enligt artikel 39 i FN-stadgan och inte till exempel väpnat angrepp enligt artikel 51 som förutsättning för rätten till självförsvär.

Också ICJ hänvisar i sin rättspraxis till resolutionens definition. I fallet Nicaragua konstaterade ICJ att definitionen åtminstone till vissa delar hade blivit bindande sedvanerätt.

De senaste decenniernas teknologiska utveckling har lett till att olika datatekniska lösningar i dagsläget är ett väsentligt element i så gott som all verksamhet av väpnade styrkor. Denna utveckling aktualiserar också frågan om hur folkrätten med avseende på våldsanvändning är tillämplig på så kallat cybervåld. Utvecklingen torde komma att inverka på tolkningen av de internationella normerna om bruk av våld. Frågeställningar som gäller cybervåld kan i framtiden också bli fall för internationella och nationella domstolar.

När det gäller regleringen av bruk av våld enligt FN-stadgan kan det sammanfattningsvis konstateras att gränsdragningen mellan våldsförbudet och undantagen från förbudet också i statspraxis lämnar rum för tolkning. Brotsdefinitionen som antogs i Kampala innehåller jämfört med sedvanerätten dessutom ett nytt kriterium, enligt vilket en angreppshandling till sin karaktär, svårighetsgrad och omfattning uppenbart ska strida mot Förenta nationernas stadga för att kunna leda till individuellt straffansvar. Detta kan uppskattas begränsa det individuella straffansvaret till att endast omfatta de angreppshandlingar som allra klarast strider mot folkrätten. Sta-

tens ansvar för angreppshandlingar som strider mot folkrätten bestäms för sin del i enlighet med de folkrättsliga normerna i frågan.

Individuellt straffrättsligt ansvar för angreppshandling

Individuellt straffrättsligt ansvar för kränkning av folkrätten antogs för första gången i samband med Nürnberg- och Tokyo-rättegångarna efter andra världskriget. Inom Nürnbergtribunalens jurisdiktion föll enligt dess stadga tre brottskategorier. Den som gjort sig skyldig till dessa brott skulle straffas som krigsförbrytare. Tribunalens jurisdiktion över individer omfattade brott mot freden, såsom förberedelse av angrepp och krig, egentliga krigsförbrytelser och brott mot mänskligheten. Bestämmelsen i Nürnbergstadgan om individuellt ansvar för brott mot freden var utgångspunkt också för den senare diskussionen om individuellt ansvar för aggressionsbrott. Efter Nürnbergrättegångarna föreligger det inte just någon dess mera betydande internationell rättspraxis avseende aggressionsbrott.

När inrättandet av Internationella brottmålsdomstolen bereddes föreslog Internationella rättskommissionen (International Law Commission, ILC) att en angreppshandling som leder till individuellt straffrättsligt ansvar ska definieras (Draft Code of Crimes against the Peace and Security of Mankind, 1996, artikel 16). De egentliga förhandlingarna om definitionen av aggressionsbrottet inleddes dock tidsmässigt först närmare Romkonferensen 1998. Staternas synpunkter på definitionen varierade stort. Som kompromiss beslutade man att i Romstadgan införa en anteckning om att aggressionsbrottet faller inom Internationella brottmålsdomstolens (ICC) materiella jurisdiktion, medan beslutet om brottsdefinitionen och förutsättningarna för utövandet av jurisdiktion sköts fram till en senare tidpunkt.

Det historiska beslutet om definitionen av aggressionsbrottet och tillhörande förutsättningar för ICC:s jurisdiktion fattades till slut vid översynskonferensen i Kampala i juni 2010. Definitionen av aggressionsbrottet innefattar två element – definitionen av angreppshandling av en stat och definitionen av

handlingar som medför individuellt straffrättsligt ansvar. Beträffande angreppshandling av en stat gällde de största utmaningarna i förhandlingarna huruvida handlingen i stadgan skulle definieras utifrån den redogjorda internationella sedvanerätten eller om en bredare definition är att föredra. I detta avseende måste man avgöra om ett aggressionsbrott endast ska gälla väpnat våld eller också omfatta andra former av våld. Särskilt säkerhetsrådets permanenta medlemmar arbetade för en så snäv definition av angreppshandling som möjligt, alltså i enlighet med sedvanerätten, och utgick dessutom från att säkerhetsrådets ställningstaganden i enlighet med artikel 39 i FN-stadgan skulle stå i centrum vid definitionen av angreppshandling.

Beträffande gärningsbeskrivningen för individuellt straffrättsligt ansvar betonades en tillräckligt exakt definition i syfte att tillgodose rättskipningens förutsebarhet och den straffrättsliga legalitetsprincipen.

Den definition av aggressionsbrottet som antogs till Romstadgan som ett resultat av förhandlingarna utgår med avseende på angreppshandling av en stat rätt långt från internationell sedvanerätt. Å andra sidan har det individuella straffrättsliga ansvaret begränsats genom de bestämmelser som beskrivs i avsnittet ovan och som inte har någon motsvarande grund i internationell sedvanerätt.

Ändringen till artikel 8 i Romstadgan och internationell humanitär rätt

Artikel 8 i Romstadgan som antogs 1998 gäller krigsförbrytelser inom domstolens jurisdiktion. Artikel 8.2 innehåller en vid och detaljerad förteckning över förbjudna gärningar, av vilka en del är tillämpliga på mellanstatliga konflikter och en del på väpnade konflikter av icke-internationell karaktär. Förteckningen motsvarar huvudsakligen innehållet i Haagkonventionen från 1907 angående lagar och bruk i lantkrig (FördrS 11/1924) och de fyra Genèvekonventionerna av den 12 augusti 1949 angående förbättrande av behandlingen av sårade, sjuka och skeppsbrutna, krigsfångars behandling samt skydd för civilpersoner under krigstid (FördrS 7–8/1955). Genèvekonventionerna har

kompletterats med tilläggsprotokoll från 1977 (FördrS 81–82/1980). Var och en av Genèvekonventionerna har en artikel som definierar grova brott mot människor som ska skyddas. Genèvekonventionerna tillämpas i enlighet med den gemensamma artikeln 3 och med stöd av sedvanerätten också på väpnade konflikter av icke-internationell karaktär.

I artikel 8.2 stycke e i stadgan förtecknas andra allvarliga kränkningar av folkrätt och sedvänjor som tillämpas på statsinterna konflikter. Genom ändringen till stadgan som grundar sig på översynskonferensens resolution RC/Res. 5 och som nu föreläggs för godkännande fogas till denna förteckning bestämmelser om användande av gifter eller förgiftade vapen, användande av kvävande, giftiga eller andra gaser och alla likvärdiga vätskor, ämnen eller medel och användande av kulor som lätt utvidgar sig eller tillplattas i människokroppen i statsinterna konflikter. Dessa gärningar faller som krigsförbrytelser redan från förut med stöd av artikel 8.2 stycke b i stadgan inom ICC:s jurisdiktion i mellanstatliga väpnade konflikter.

I enlighet med regel 70 och 71 i studien om internationell humanitär sedvanerätt inom Internationella rödakorskommittén (ICRC) (Henckaerts and Doswald-Beck: Customary International Humanitarian Law, 2005) har förbuden att använda krigföringsmetoder och medel som orsakar överflödiga skador eller onödigt lidande och urskillningslös förstörelse ansetts utgöra regler inom sedvanerätten som gäller alla väpnade konflikter. De till artikel 8 i stadgan fogade förbuden att använda vissa vapen reflekterar de sedvaneregler i internationell humanitär rätt som identifierades i ICRC-studien och som är tillämpliga i alla väpnade konflikter. Dessutom leder överträdelser av förbuden att använda dessa vapen enligt internationell sedvanerätt till straffrättsligt ansvar. Enligt studien om sedvanerätten inom ICRC är användning av förbjudna vapen en krigsförbrytelse också i väpnade konflikter av icke-internationell karaktär.

Nya led xiii i artikel 8.2 stycke e i Romstadgan gäller användande av gifter och förgiftade vapen. Bruk av dessa vapen förbjöds redan 1863 i Lieberkoden som tillämpades i

inbördeskriget i Förenta staterna och dessutom ingår förbudet i artikel 23 a i reglementet angående lagar och bruk i lantkrig. Enligt Internationella rödakorskommitténs sedvanerättsstudie är användande av gifter eller förgiftade vapen med stöd av sedvanerätten förbjuden både i internationella konflikter och i konflikter av icke-internationell karaktär (regel 72).

Förbudet i nya led xiv som har fogats till samma artikel och som gäller användande av kvävande, giftiga eller andra gaser och alla likvärdiga vätskor, ämnen eller medel ingick redan i Genèveprotokollet från 1925 rörande förbud för användning i krig av kvävande, giftiga eller liknande gaser samt av bakteriologiska krigsmetoder (FördrS 23/1929). Dessutom ingår gaser i konventionen från 1993 om förbud mot utveckling, produktion, innehav och användning av kemiska vapen samt om deras förstöring (SopS 17–19/1997). Alla stater som har ratificerat Romstadgan är parter i konventionen. När det gäller gifter bör det ytterligare noteras att de har förbjudits antingen genom bestämmelserna i konventionen om kemiska vapen eller genom bestämmelserna i konventionen från 1972 om förbud mot utveckling, framställning och lagring av bakteriologiska (biologiska) vapen och toxinvapen samt om deras förstörande (FördrS 14–15/1975). Enligt ICRC:s sedvanerättsstudie är användande såväl av biologiska som av kemiska vapen med stöd av sedvanerätten förbjuden både i internationella konflikter och i konflikter av icke-internationell karaktär (regel 73 och 74).

Nya led xv i artikel 8.2 stycke e i Romstadgan förbjuder användande av kulor som lätt utvidgar sig eller tillplattas i människokroppen (s.k. dum-dum-kulor). Förbudet mot dessa vapen ingick redan i en resolution om förbud att använda kulor som utvidgar sig eller tillplattas i människokroppen som antogs 1899 vid den första fredskonferensen i Haag. Samma princip finner vi också i artikel 23 e i reglementet angående lagar och bruk i lantkrig från Haag 1907. Enligt Internationella rödakorskommitténs sedvanerättsstudie är användande av kulor som lätt utvidgar sig eller tillplattas i människokroppen med stöd av sedvanerätten förbjuden också i väpnade

konflikter av icke-internationell karaktär (regel 77).

Det faktum att de ändringar till artikel 8 som nu föreläggs för godkännande lämnades utanför den ursprungliga Romstadgan var inte ett medvetet beslut, utan snarast en kompromiss som ett slutresultat av förhandlingarna. När stadgan förhandlades fram låg fokus på kriminalisering av användningen av vapen i mellanstatliga konflikter medan frågan om kriminalisering av användningen av vissa vapen i statsinterna konflikter blev obekant. Ändringen som nu föreligger för godkännande är avsedd att balansera detta ursprungliga förhandlingsresultat.

1.2 Nationell lagstiftning

Finland ratificerade Romstadgan år 2000 (FördrS 55–56/2002, RP 161/2000 rd) och den trädde både för Finlands del och internationellt i kraft år 2002. Även de nödvändiga ändringarna i strafflagen som Romstadgan förutsatte sattes då i kraft (1285/2000). Då ansågs strafflagen (39/1889) i tillräckligt hög grad motsvara stadgans straffbestämmelser om krigsförbrytelser, folkmord och brott mot mänskligheten. Riksdagens lagutskott och utrikesutskott fann det emellertid då nödvändigt att Finland bereder sig på att ändra sina nationella bestämmelser för att de i en faktisk situation ska stämma överens med de internationella bestämmelserna (LaUU 16/2000 rd, s. 3; UtuB 13/2000 rd, s. 5). Enligt utrikesutskottet bör eventuella rättegångar i brott som faller inom Internationella brottmålsdomstolens jurisdiktion i första hand kunna hållas i Finland (UtuB 13/2000 rd, s.5).

I enlighet med det ändrades 11 kap. i strafflagen genom en lag som trädde i kraft 2008 (212/2008, RP 55/2007 rd,) så att definitionerna där mera exakt överensstämmer med straffbestämmelserna i Romstadgan. Syftet med ändringarna var att Finland ska ha bättre möjligheter att självständigt behandla de synnerligen allvarliga brott som avses i Romstadgan. Som helt nya brott godkändes brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser, som ersatte de tidigare brotten kränkning av mänskliga rättigheter under undantagsförhållanden och krigföringsbrott. Också i rekvisi-

tet för folkmord godkändes smärre ändringar. I 11 kap. i strafflagen inkluderades också bestämmelser om militära och andra förmäns ansvar samt bestämmelser om en befallning av regeringen eller av en förman som en omständighet som fritar från straffrättsligt ansvar. Också dessa bestämmelser syftade till att ändra strafflagen så att den bättre motsvarar Romstadgan.

I Romstadgan skrevs även aggressionsbrottet redan från början in som ett brott som faller inom domstolens jurisdiktion. När stadgan godkändes nationellt i Finland hade man emellertid ännu inte nått någon samsyn om definitionen av brottet och därför finns inte heller någon straffbestämmelse om aggressionsbrott i gällande nationella strafflag. Strafflagen innehåller dock redan nu en del bestämmelser som är väsentliga med tanke på definitionen av aggressionsbrottet. Särskilt ingår det bestämmelser som är väsentliga med tanke på aggressionsbrottet i 12 och 13 kap. i strafflagen. Innehållet i dessa bestämmelser redogörs närmare nedan i avsnitt 1.2 i detaljmotiveringen. Sammantaget kan det dock konstateras att strafflagen inte täcker stadgans definition av aggressionsbrottet.

Kriminaliseringen av användande av gifter eller förgiftade vapen, användande av kvävande, giftiga eller andra gaser och alla likvärdiga vätskor, ämnen eller medel och användande av kulor som lätt utvidgar sig eller tillplattas i människokroppen som ingår i artikel 8 i Romstadgan var i början tillämplig endast på mellanstatliga konflikter. Genom den ändring till artikeln som antogs i Kampala faller användningen av sådana vapen som krigsförbrytelser framöver inom Internationella brottmålsdomstolens jurisdiktion också i statsinterna väpnade konflikter. I 11 kap. 5 § 14 punkten i strafflagen har redan som krigsförbrytelser användningen av de nämnda vapnen kriminaliserats såväl i internationella som i statsinterna väpnade konflikter.

2 Målsättning och de viktigaste förslagen

Propositionen syftar till godkännande av ändringarna till Romstadgan från 2010 som avser definitionen av aggressionsbrott och

förutsättningarna för jurisdiktion över detta brott samt att användningen av vissa vapen som krigsförbrytelser med stöd av artikel 8 i stadgan ska falla inom Internationella brottmålsdomstolens jurisdiktion också i statsinverna konflikter.

Ytterligare syftar propositionen till att kriminalisera aggressionsbrott i den nationella lagstiftningen. Romstadgan förpliktar inte till nationellt genomförande av brotten enligt stadgan. Åtalsansvaret för brott enligt Romstadgan ligger med stöd av internationell rätt alltid i första hand hos staterna själva. Enligt subsidiaritetsprincipen som artikel 17 i Romstadgan grundar sig på kan ICC inte ta ett fall till behandling som är eller har varit under nationell behandling i den behöriga staten, såvida den staten inte anses ovillig eller oförmögen till effektiva utredningar och åtal. Om en stadgepart inte har genomfört stadgans brottsdefinitioner nationellt på ett tillräckligt sätt, kan den bedömas oförmögen att behandla dessa brott nationellt varvid ICC:s jurisdiktion kan aktiveras.

När den nya straffbestämmelsen om aggressionsbrottet fogas till strafflagen blir det i enlighet med subsidiaritetsprincipen möjligt att en rättegång som avser aggressionsbrott i första hand kommer till behandling i nationell domstol när den brottsliga handlingen hör till den finska strafflagens tillämpningsområde. Alla brott enligt Romstadgan ingår för närvarande i 11 kap. i strafflagen, där brotten till sin bakgrund och karaktär avviker från andra kriminaliseringar i strafflagen. Den inre följdriktigheten i 11 kap. i strafflagen förutsätter att också den nya definitionen i stadgan som avser aggressionsbrottet som nu föreläggs för godkännande införs i detta kapitel.

När det gäller ändringen till artikel 8 i stadgan kan ICC utöva sin jurisdiktion endast över brott som har begåtts inom en sådan stadgeparts territorium eller med avseende på en sådan stadgeparts medborgare som har godkänt ändringen. Finska strafflagen omfattar redan i dagsläget innehållet i artikel 8. Det behövs alltså inte någon ny straffbestämmelse om det.

De allmänna straffrättsliga principer som ursprungligen skrevs in i stadgan gäller också de brottsdefinitioner som nu ska godkännas.

De anger hur ansvaret inriktas samt omständigheter som frigör från ansvar. De nya kriminaliseringarna som antagits till stadgan omfattas också av artikel 27, enligt vilken stadgan ska gälla lika för alla utan åtskillnad på grund av officiell ställning. Ett aggressionsbrott är som kriminalisering accentuerat ett sådant brott som överlag endast kan begås av en person i position att faktiskt bestämma över eller leda en stats politiska eller militära åtgärder. I sådan ställning i Finland är ur grundlagssynpunkt åtminstone republikens president som enligt 93 § i grundlagen med riksdagens samtycke beslutar om krig och fred. Även medlemmar av statsrådet eller någon annan som hör till statens högsta politiska eller militära ledning kan i kraft av sin ställning göra sig skyldig till aggressionsbrott.

Med anledning av den nya straffbestämmelsen om aggressionsbrott föreslås även andra ändringar i strafflagen som behövs. Bland annat beträffande åtalsrätten föreslås till 11 kap. en ny 14 a § där det enligt förslaget fastställs att riksåklagaren bestämmer om åtal för aggressionsbrott och för förberedelse av aggressionsbrott. Ytterligare föreslås ändringar i 10 kap. 3 (teleavlyssning) och 17 § (bostadsavlyssning) i tvångsmedelslagen (806/2011).

Utöver godkännande och ikraftsättande av ändringarna i Romstadgan föreslås att till 15 kap. 10 § i strafflagen om underlåtenhet att anmäla grovt brott fogas brott mot förbudet mot infanteriminor som ett brott som när det är på färde vid hot om straff ska underrättas myndigheterna eller den som hotas av brottet, medan brottet ännu kan förhindras. Straffbestämmelsen om brott mot förbudet mot infanteriminor (11 kap. 7 a §) fogades till strafflagen genom lag 1466/2011. Vid det tillfället ändrades dock inte 15 kap. 10 §.

3 Propositionens konsekvenser

Ett av de områden Finland prioriterar inom internationell rätt är minskande av straffriheten för dem som begår de allra allvarligaste internationella brotten, däribland folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser. Finland har från första början aktivt stöt-

tat ICC. Finland deltog aktivt i förhandlingarna om stadgan och ratificerade snabbt såväl stadgan som avtalet om privilegier och immuniteter för Internationella brottmålsdomstolen (FördrS 38/2005). Rätt snart efter att stadgan hade ratificerats införlivade Finland också straffbestämmelserna enligt stadgan i den nationella strafflagen. Regeringens proposition om godkännande av stadgan (RP 161/2000 rd) gjorde en bred konsekvensbedömning av ratificeringen av Romstadgan.

Från första början understödde Finland också att aggressionsbrottet ska inkluderas i stadgan och deltog aktivt i förhandlingarna om aggressionsbrottsbestämmelserna. Det är en naturlig fortsättning på den finländska politiken mot straffrihet och det konsekventa stödet för ICC att som en av de första staterna godta och nationellt sätta i kraft ändringarna från 2010 i stadgan. Den nya straffbestämmelsen bedöms ha brottsförebyggande verkan och främja internationell fred och säkerhet.

Propositionen säkerställer att Finland kan utöva sin primära jurisdiktion över alla brott som faller inom ICC:s jurisdiktion. Samtidigt godkänns genom propositionen också för Finlands del ICC:s jurisdiktion över aggressionsbrottet.

Finland ansvarar för rättslig hjälp och verkställighet av ICC:s domar i enlighet med bestämmelserna i delarna 9 och 10 i Romstadgan. Verkställigheten av domarna omfattas dessutom av överenskommelsen mellan Internationella brottmålsdomstolen och Finlands regering om verkställighet av domstolens domar (FördrS 38/2011). Antalet fängelsestraff som kommer att verkställas i Finland har överlag bedömts som litet, eftersom tanken är att ICC:s domar ska verkställas i flera stater. Eventuella domar för aggressionsbrott förväntas inte ändra bedömningen i någon högre grad. Det förväntas att antalet till Finland riktade begäranden om rättslig hjälp och verkställighet med anledning av rättegångar som gäller aggressionsbrott blir litet. Ett godkännande av ändringarna inverkar inte heller på Finlands medlemsavgiftsskyldighet. Det är inte heller sannolikt att propositionen medför dess större ekonomiska konsekvenser på grund av nationella behandlingar i dom-

stol. Följaktligen är de eventuella ekonomiska konsekvenserna av propositionen små.

Propositionen medför inga organisatoriska konsekvenser eller konsekvenser för personalen. Propositionen har inga konsekvenser för myndighetsförfarandet och påverkar inte heller behörighetsfördelningen mellan myndigheterna.

4 Beredningen av propositionen

4.1 Beredningen av stadgeändringarna

Aggressionsbrottet hörde redan från början till brotten enligt Romstadgan. Domstolen har dock inte kunnat utöva sin jurisdiktion över aggressionsbrottet innan stadgeparterna har godkänt definitionen av aggressionsbrott och kommit överens om förutsättningarna för utövande av jurisdiktion. I enlighet med artikel 123 i stadgan kunde en översynskonferens ta ställning till stadgeändringar tidigast sju år efter stadgans ikraftträdande. En konferens för översyn av stadgan ordnades 2010 i Kampala i Uganda. Den lösning som nåddes i Kampala om definitionen av aggressionsbrottet och om förutsättningarna för utövande av jurisdiktion över detta brott föregicks av tio år av förhandlingar i den särskilda arbetsgrupp om aggressionsbrottet (Special Working Group for the Crime of Aggression) som inrättades 2002 genom beslut av stadgeparts församlingen. Arbetsgruppen arbetade ända fram till 2009 då definitionen av aggressionsbrottet antogs. Inofficiella och mera tekniska diskussioner om definitionen fördes också åren 2004–2007 i den så kallade Princetonprocessen.

I dessa förhandlingar som ledde till översynskonferensen i Kampala lades det fram olika alternativ till rättslig grund för definitionen av angreppshandling. I slutändan fick den av FN:s generalförsamling 1974 godkända resolutionen om angreppshandling av en stat 3314 (XXIX) det största understödet. Som en alternativ lösning föreslogs också att definitionen av en angreppshandling ska bindas till det beslut som FN:s säkerhetsråd med stöd av FN-stadgan ska fatta i varje enskilt fall. Detta alternativ, som särskilt de ständiga medlemmarna i säkerhetsrådet förespråkade,

kunde dock inte accepteras av merparten av förhandlingsdeltagarna, eftersom säkerhetsrådet, trots behörigheten enligt artikel 39 i stadgan, inte ansågs ha ensamrätt att göra en rättslig bedömning av en angreppshandling. Också begreppet angreppskrig (war of aggression), som tillämpades i Nürnberggrättegångarna, föreslogs som rättslig grund för en angreppshandling, men detta alternativ hade lett till en ytterst hög tröskel för uppkomsten av individuellt ansvar. Den definition som omfattades i Nürnberg kopplade dessutom samman statens och individens gärningar. I förhandlingarna som ledde till Kampala var det var dock från första början klart att dessa två ska skiljas åt.

I Kampala rådde från början ett brett samförstånd om definitionen av aggressionshandling sådan den hade godkänts 2009 i arbetsgruppen om aggressionsbrottet. För konferensens övervägande föreslogs det också flera samsyner (understanding) om definitionen av en angreppshandling och om förutsättningarna för utövande av ICC:s jurisdiktion. Dessa bearbetades sedan i diskussionerna. Samsynerna antogs som bilaga till resolutionen om aggressionsbrottet (RC/Res.6, bilaga III). Med hjälp av samsynerna lyckades man nå konsensus om tolkningen av vissa frågor. Kampalaförhandlingarna varken diskuterade eller beslutade om den rättsliga betydelsen av samsynerna, men med beaktande av deras betydelse för att nå en lösning i fråga om aggressionsbrottet ska de snarast ses som beredningsinstrument för tolkningen av definitionen av aggressionsbrottet.

Beträffande förutsättningarna för utövande av jurisdiktion över aggressionsbrottet hade man redan i arbetsgruppen nått samförstånd om att FN:s säkerhetsråd kan hänskjuta en angreppshandling till domstolen för utredning utan ytterligare förutsättningar.

En vid översynskonferensen öppen fråga gällde dock ICC:s jurisdiktion när en stadgepart har hänskjutit en situation till åklagaren eller förundersökningen har inletts på åklagarens eget initiativ och säkerhetsrådet inte har fastställt att en angreppshandling har ägt rum. Det största understödet i det avseendet rönt alternativet enligt vilket ICC:s förundersökningsavdelning ska fatta beslut om att inleda en utredning om aggressionsbrottet i

det fallet att säkerhetsrådet inte inom en bestämd tidsfrist är förmöget att fastställa att en angreppshandling har ägt rum.

Vid översynskonferensen resonerade man också kring huruvida det ska krävas samtycke av den angripande staten som en förutsättning för utövande av ICC:s jurisdiktion. Som ett element i det kompromissförslag som ordföranden i sista stund lade fram beslutades det att ICC inte kan utöva sin jurisdiktion över ett aggressionsbrott som har begåtts av en medborgare i en stat som inte är part i stadgan eller på en sådan stats territorium, utom om FN:s säkerhetsråd hänskjuter situationen till ICC för behandling. I kompromissen ingick det också att en stadgepart redan före ratificeringen genom en förklaring till ICC:s registrator kan meddela att staten i fråga inte godtar ICC:s jurisdiktion över sina egna medborgare eller över aggressionsbrott inom sitt eget territorium. Förslaget godkändes till slut med konsensus även om många stater ansåg det problematiskt att ICC bland annat inte kommer att kunna utöva sin jurisdiktion över ett aggressionsbrott med avseende på stater som inte är parter i stadgan på samma sätt som över andra brott enligt stadgan.

Som ett element i kompromissen om stadgeändringarnas ikraftträdande beslutades det att ICC får utöva jurisdiktion över aggressionsbrottet först efter att stadgeparterna tidigast den 1 januari 2017 har beslutat om tidpunkten för aktiveringen och minst 30 stadgeparter har ratificerat bestämmelserna om aggressionsbrottet. Ett element i kompromissen var också att stadgeändringarna om aggressionsbrottet ska ses över sju år efter det att domstolens jurisdiktion har aktiverats.

I översynskonferensen i Kampala deltog 85 stadgeparter och som observatörer 30 icke-stadgeparter. Sammanlagt kom ungefär 4600 representanter för stater och organisationer samman i Kampala. Finland deltog aktivt och synligt i förhandlingarna om aggressionsbrottet. Finland agerade redan i förhandlingarna som föregick översynskonferensen, liksom även under själva konferensen, tillsammans med den grupp likasinnade länder som strävade efter en lösning beträffande definitionen av aggressionsbrottet som kunde accepteras av så många stater som möjligt. I syfte att

tillgodose kraven enligt den straffrättsliga legalitetsprincipen betonade Finland också vikten av att brottsdefinitionen är så klart avgränsad som möjligt.

4.2 Internationell jämförelse

Vid tidpunkten för propositionens överlämnande har ändringarna till Romstadgan godkänts av 19 stater med avseende på aggressionsbrottet och 21 stater med avseende på ändringarna i artikel 8. Stater som har ratificerat alla i Kampala överenskomna ändringar är Andorra, Belgien, Botswana, Cypern, Estland, Kroatien, Lettland, Liechtenstein, Luxemburg, Polen, Samoa, San Marino, Slovakien, Slovenien, Spanien, Trinidad och Tobago, Tyskland, Uruguay och Österrike. Utöver dessa har hittills Mauritius och Norge ratificerat stadgeändringarna med avseende på artikel 8. En del av de stater som har ratificerat ändringarna har dessutom stiftat nationella genomförandelagar.

Åtminstone Belgien, Estland, Liechtenstein och Tyskland har godkänt ändringarna till Romstadgan utan nationell genomförandelagstiftning. Tyskland, som ratificerade ändringarna den 3 juni 2013, satte både ändringarna om aggressionsbrottet och ändringarna till artikel 8 i kraft genom en och samma blankettlag. Det konstateras kort i regeringspropositionen att brotten enligt artikel 8 redan är kriminaliserade i tysk lagstiftning. Med detta hänvisas till lagen (Völkerstrafgesetzbuch, BGBI I 2002, 2254) som stiftades i samband med att Romstadgan 2002 sattes i kraft. Genom regeringspropositionen sattes ännu inte definitionen av aggressionsbrottet nationellt i kraft. Artikel 26 i tyska grundlagen täcker dock delvis elementen i aggressionsbrottet genom att den som grundlagsstridiga förbjuder åtgärder som är ägnade att rubba den fredliga koexistensen mellan folken, i synnerhet förberedelse för angreppskrig. I strafflagen preciseras detta genom förbud mot förberedelse för sådant angreppskrig där Tyskland är delaktigt, om det utsätter Tyskland för konkret risk att hamna i krig. Även offentlig uppmaning till krig är förbjuden. För att införliva definitionen av aggressionsbrottet i den nationella lagstift-

ningen krävs det emellertid att strafflagen ändras, vilket man åtminstone än så länge inte har påbörjat.

Bland medlemsstaterna i Europeiska unionen har åtminstone Luxemburg, Slovenien och Kroatien i samband med ratificeringen reviderat sin strafflagstiftning genom att där inkludera Kampaladefinitionen av aggressionsbrottet. Till exempel Kroatien definierade i samband med totalrevideringen av sin strafflag som trädde i kraft den 1 januari 2013 aggressionsbrottet så att den motsvarar ändringarna från Kampala. Även republiken Tjeckien har ändrat sin strafflag så att den motsvarar Kampalaändringarna, även om processen kring ratificeringen av ändringarna ännu inte är slutförd.

Ikraftsättandet av Kampalaändringarna är enligt uppgift under beredning i över 30 länder. Åtminstone i Nederländerna och Schweiz är ratifikationsprocessen redan på slutrakan. Dessutom har flera länder offentligt förbundit sig till att ratificera ändringarna från Kampala.

Av de nordiska länderna har Finland framskridit snabbare än de övriga med att godkänna Kampalaändringarna. Även Sverige har fört preliminära diskussioner om att inleda förberedelser för en ratificering med avseende på bägge ändringar. Innehållsmässigt motsvarar den svenska lagstiftningen redan ändringarna i artikel 8. Norge har för sin del redan ratificerat ändringarna om krigsförbrytelser i artikel 8. Varken Norge eller Danmark har åtminstone ännu inte startat processen för att godkänna ändringarna om aggressionsbrottet.

4.3 Den nationella beredningen

Våren 2013 tillsatte utrikesministeriet en arbetsgrupp för att bereda det nationella godkännandet och ikraftsättandet av ändringarna till Romstadgan från översynskonferensen 2010 genom att utarbeta ett utkast till regeringsproposition om detta. Till medlemmar i arbetsgruppen kallades också representanter för justitieministeriet och försvarsministeriet. Mandatperioden för arbetsgruppen fastställdes till 1 juni 2013 – 31 mars 2014, men förlängdes senare till den 30 september 2014.

Arbetsgruppen hörde följande sakkunniga: professor Tuomas Ojanen, professor Veli-Pekka Viljanen, professor Kimmo Nuotio, professor Bengt Broms och republikens presidents kansli.

Arbetsgruppens utkast till regeringsproposition sändes på remiss till finansministeriet, försvarsministeriet, inrikesministeriet, justitieministeriet, statsrådets kansli, teublikens presidents kansli, Brottspåföljdsverket, Centralkriminalpolisen, huvudstaben, Polisstyrelsen, Skyddspolisen, Statsåklagarämbetet, Försvarshögskolan, juridiska fakulteten vid Helsingfors universitet, juridiska fakulteten vid Lapplands universitet, juridiska fakulteten vid Åbo universitet, juridiska institutionen vid Östra Finlands universitet, Åbo Akademi, Amnesty International/Finlands avdelning samt Finlands Röda Kors. Yttranden lämnades av finansministeriet, försvarsministeriet, inrikesministeriet, justitieministeriet, statsrådets kansli, Brottspåföljdsverket, Centralkriminalpolisen, Skyddspolisen, Statsåklagarämbetet och juridiska fakulteten vid Åbo universitet. Merparten av dem som yttrade sig hade inget att anmärka på propositionens innehåll. Yttrandena understödde den föreslagna nya straffbestämmelsen och ansåg att den sätter det straffrättsliga ansvaret effektivare i verket. Skyddspolisen ansåg i sitt yttrande att det är en tillräcklig förutsättning för aggressionsbrottets straffbarhet att det har begåtts. I yttrandena från riksåklagarämbetet och Skyddspolisen ansågs det också motiverat att ett aggressionsbrott inte ska ses som ett internationellt brott som i enlighet med 1 kap. 7 § i strafflagen är straffbart oberoende av gärningsorten. Likaledes ansågs den roll statsåklagaren har anvisats för att väcka åtal om aggressionsbrott motiverad.

Vad avser begreppet bruk av väpnat våld som används i propositionen ställde juridiska fakulteten vid Åbo universitet i sitt yttrande frågan huruvida begreppet cyberangrepp i enlighet med dess allmänspråkliga betydelse ryms inom ramen för begreppet bruk av väpnat våld. Det föreslogs i yttrandet att det kunde vara motiverat att nämna cyberangrepp separat i rekvisitet för aggressionsbrott för att säkerställa att det på ett föregripande sätt kan ses som en angreppshandling av en stat i enlighet med definitionen av aggres-

sionsbrottet. Även om detta inte har ansetts nödvändigt har man i propositionen utgått från att ett så kallat cyberangrepp beroende på följderna kan överskrida tröskeln för ett väpnat angrepp. Detta gäller framför allt sådana cyberangrepp som orsakar omedelbara materiella skador eller dödsoffer.

Riksåklagarämbetet föreslog i sitt yttrande också att det i propositionen ska ges mera detaljerade riktlinjer för tillämpningen av straffskalan för aggressionsbrottet. I den fortsatta beredningen ansågs det inte nödvändigt att i det här avseendet göra ändringar i propositionen. Med beaktande av brottets speciella karaktär är det en utmaning att i föregripande syfte ge detaljerade tillämpningsanvisningar. Det har inte heller för de andra brotten enligt Romstadgan utfärdats sådana riktlinjer.

Med avseende på uppsåtligheten som ett aggressionsbrott förutsätter föreslog juridiska fakulteten vid Åbo universitet i sitt yttrande att detaljmotiveringarna i propositionen preciseras beträffande kriterierna för uppsåtlighetskravet. Enligt yttrandet bör det i propositionen preciseras att den nedre gränsen för förövarens uppsåtlighet inte ska dras högre än normalt men att fakta ska vara klarare och tydligare än normalt. Ett aggressionsbrott är alltså uppsåtligt, om förövaren betraktar det som mycket sannolikt att sådana omständigheter föreligger som uttrycker oförenlighet med FN-stadgan. Till denna del har propositionen ändrats för att beakta yttrandet.

Dessutom fäste juridiska fakulteten vid Åbo universitet i sitt yttrande uppmärksamhet vid gärningsbeskrivningen enligt 11 kap. 4 a § i strafflagen, där planering, förberedelse, inledande eller genomförande av en angreppshandling i enlighet med artikel 8 i Romstadgan inte nämns som separata gärningssätt. Det har i propositionsmotiveringarna ansetts att alla i stadgan separat uppräknade gärningssätt enligt strafflagen kan bedömas utifrån förövaransvar eller delaktighetsansvar. Det konstaterades i yttrandet till denna del att artikel 8a i Romstadgan verkar kräva att, när en angreppshandling har ägt rum, planeringen eller förberedelserna dessförinnan ska bedömas uttryckligen som förövaråtgärd och inte till exempel som medhjälp. I den fortsatta beredningen ansågs det

dock inte nödvändigt att i detta avseende ändra gärningsbeskrivningen. Den föreslagna formuleringen ansågs passa bättre i strafflagens i strafflagens interna systematik. Det krävs inte heller uttryckligen i Romstadgan att gärningssättet ska avgränsas exakt i enlighet med gärningsbeskrivningen i stadgan.

5 Beroende av andra propositioner

Riksdagen behandlar som bäst regeringens proposition med förslag till lagstiftning om terroristbrott (RP 18/2014). Även i den föreslås ändringar i 10 kap. 3 § 2 mom. i tvångsmedelslagen, liksom i denna proposition. Dessa propositionen bör alltså vid behov samordnas.

DETALJMOTIVERING

1 Ändringarnas innehåll och förhållande till lagstiftningen i Finland

1.1 Ändringarna som avser krigsförbrytelser

Artikel 8. Vid översynskonferensen i Kampala antog stadgearterna med stöd av artiklarna 123 och 125 i Romstadgan resolution RC/Res.5, genom vilken de beslutade om ändring av artikel 8.2 stycke e i stadgan. Enligt bilaga I till resolutionen faller användande av gifter eller förgiftade vapen, användande av kvävande, giftiga eller andra gaser och alla likvärdiga vätskor, ämnen eller medel och användande av kulor som lätt utvidgar sig eller tillplattas i människokroppen framöver som krigsförbrytelser inom Internationella brottmålsdomstolens jurisdiktion också i statsinterna väpnade konflikter. Motsvarande gärningar hade redan tidigare definierats som krigsförbrytelser i mellanstatliga väpnade konflikter. Resolutionen fastställer att förbudet att använda sådana vapen i strid med humanitär rätt är internationell sedvane-rätt också med avseende på statsinterna konflikter och därför är det nödvändigt att utvidga kriminaliseringen i stadgan till att också omfatta dessa vapen.

Enligt 11 kap. 5 § 1 mom. 14 punkten i strafflagen är det som krigsförbrytelse straffbart att i samband med krig eller en annan internationell eller intern väpnad konflikt eller ockupation i strid med Genèvekonventionerna eller de till konventionerna fogade tilläggsprotokollen eller i strid med andra folkrättsliga regler eller sedvänjor som gäller krig, väpnade konflikter eller ockupation använda gifter eller giftiga vapen, kvävande eller giftiga gaser eller andra motsvarande ämnen, vapen, projektiler eller tillbehör som kan förorsaka överflödigt skada eller onödigt lidande eller kemiska, biologiska eller andra förbjudna vapen eller stridsmedel. I regeringspropositionen sägs det att med projektiler av sådan beskaffenhet att de kan förorsaka

överflödigt skada eller onödigt lidande bland annat avses kulor som lätt utvidgar sig eller tillplattas i människokroppen (RP 55/2007 rd, s. 29).

Strävan har varit att i detta 1 mom. sammanföra de mest centrala och allvarligaste folkrättsliga brotten som utgör krigsförbrytelser enligt Romstadgan (RP 55/2007 rd, s. 27). Paragrafen är mycket täckande, för enligt 2 mom. ska för krigsförbrytelse även den dömas som begår någon annan gärning som i artikel 8 i Romstadgan är definierad som krigsförbrytelse eller som på något annat sätt bryter mot bestämmelserna i ett för Finland förpliktande internationellt avtal om krig, väpnad konflikt eller ockupation eller mot allmänt erkända och vedertagna folkrättsliga lagar eller sedvänjor som gäller krig. När man ytterligare betänker att bestämmelsen går längre än det ursprungliga innehållet i Romstadgan i det att den också gäller interna väpnade konflikter (RP 55/2007 rd, s. 26) följer inget behov av någon ny straffbestämelse för ändringarna i artikel 8 i stadgan.

1.2 Definitionen av aggressionsbrottet och tillhörande förutsättningar för ICC:s jurisdiktion över detta brott

Vid översynskonferensen i Kampala antog stadgearterna med stöd av artikel 5.2 samt 123 och 125 i stadgan resolution RC/Res.6, genom vilken de beslutade att ändra stadgan och till den foga en ny artikel 8a som avser definitionen av aggressionsbrottet, en ny artikel 15a som avser utövande av Internationella brottmålsdomstolens jurisdiktion över aggressionsbrottet i situationer som en stadgepart har hänskjutit till åklagaren eller där en förundersökning har inletts på åklagarens eget initiativ samt en ny artikel 15b som avser utövande av domstolens jurisdiktion över aggressionsbrottet i det fallet att FN:s säkerhetsråd har hänskjutit situationen till åklagaren.

Artikel 8a. I punkt 1 i artikeln definieras aggressionsbrottet som planering, förberedel-

se, inledande eller genomförande av en sådan angreppshandling som till sin karaktär, svårighetsgrad och omfattning uppenbart strider mot Förenta nationernas stadga. Endast en person som är i position att faktiskt bestämma över eller leda en stats politiska och militära åtgärder kan begå ett aggressionsbrott.

I punkt 2 i artikeln definieras en stats angreppshandling som bruk av vapenmakt mot en annan stats suveränitet, territoriella integritet eller politiska oberoende eller på annat sätt oförenligt med Förenta Nationernas stadga. I punkten hänvisas det också till resolution 3314 (XXIX) som antogs av FN:s generalförsamling 1974 och fastställs att alla handlingar som är förtecknade i resolutionen ska uppfattas som angreppshandlingar enligt artikeln. I överensstämmelse med generalförsamlingens resolution förtecknas i artikel 8a följande handlingar: a) en stats väpnade styrkor invaderar eller attackerar en annan stats territorium eller en sådan invasion eller attack leder till en militär ockupation, om än tillfällig, eller en stat annekterar med maktmedel en annan stats territorium, helt eller delvis, b) en stats väpnade styrkor bombarderar en annan stats territorium, eller en stat brukar vapen mot en annan stats territorium, c) en stats väpnade styrkor blockerar en annan stats hamnar eller kust, d) en stats väpnade styrkor attackerar en annan stats land-, sjö- eller luftstridskrafter eller sjö- eller luftflotta, e) en stats väpnade trupper som enligt fördrag befinner sig inom en annan stats territorium används i strid med fördragsvillkoren, eller dessa trupper kvarhålls på territoriet i fråga efter att fördraget har upphört att gälla, f) en stat som har upplåtit sitt territorium för att användas av en annan stat tillåter denna andra stat att använda territoriet för en angreppshandling mot en tredje stat, g) en stat eller någon annan på en stats vägnar sänder ut beväpnade trupper, grupper, irreguljära trupper eller legosoldater som mot en annan stat utför aktioner jämförbara med väpnade styrkors aktioner som är så allvarliga att de kan jämföras med de ovan anförda handlingarna, eller deltar i betydande utsträckning däri.

Strafflagen innehåller redan nu en del bestämmelser som är väsentliga med tanke på definitionen av aggressionsbrott. Särskilt kan

bestämmelserna i 12 kap. i strafflagen skärskådas. Kapitlets 1 § om äventyrande av Finlands suveränitet verkar dock inte vara tillämplig på aggressionsbrott. Gärningen syftar till att lägga Finland eller en del av Finland under en främmande stats makt, lösgöra en del av Finland från det övriga riket eller på något annat lika allvarligt sätt begränsa Finlands statliga självbestämmanderätt. Syftet med strafflagsstadgandet är att hindra försök att i strid med statsförfattningen minska Finlands territorium eller att på något därmed jämförbart sätt begränsa Finlands självbestämmanderätt (RP 94/1993 rd) och det verkar följaktligen inte vara tillämpligt på angreppshandling där strävan tvärtom torde vara att utvidga Finlands territorium.

Strafflagens 12 kap. 2 § gäller krigsanstiftan. Där döms den som i Finland, eller en finsk medborgare utomlands, under en militär eller internationell politisk kris som berör Finland eller när ett överhängande hot om en sådan kris föreligger, med avsikt att dra in Finland i krig eller utsätta Finland för krigshandlingar, 1) offentligt uppmanar en främmande stat att angripa Finland eller Finland att angripa en främmande stat, 2) offentligt sprider uttalanden eller andra meddelanden som syftar till att stämna den allmänna opinionen positiv till angreppshandlingar, 3) systematiskt sprider uppenbart osanna eller vilseledande uppgifter om Finlands försvar eller om landets militär- eller försvarspolitiska avsikter eller 4) orättmätigt begår en våldshandling mot en främmande stat, dess representant, territorium eller egendom.

För att handlingen ska vara straffbar ska den klart öka faran för att Finland ska invecklas i krig eller utsättas för en krigshandling. Straffet för krigsanstiftan är fängelse i minst ett och högst tio år.

Punkt 1 i paragrafen gäller således bland annat den som under en kris eller när ett överhängande hot om en kris föreligger offentligt uppmanar Finland att angripa en främmande stat. Ytterligare krävs det att syftet ska vara att dra in Finland i krig eller utsätta Finland för krigshandlingar. I regeringens proposition (RP 94/1993 rd) konstateras att det inte är en förutsättning för straffbarhet att angreppet utförs. Det räcker att uppmaningen klart ökar faran för att Finland ska bli

indraget i krig eller föremål för krigshandlingar. Enligt den dåvarande propositionen ansågs ett anfallskrig utgöra ett brott mot freden enligt folkrätten. Kriminaliseringen av krigsanstiften innebär till denna del att Finlands strafflagstiftning harmoniserades med folkrätten.

I regeringspropositionen hänvisades det också till svårigheterna med definitionen av aggressionsbegreppet och med tanke på situationen som då rådde konstaterade man att så länge någon entydig folkrättslig definition inte finns, måste straffstadgandet tolkas enligt sedvanliga straffrättsliga principer, i oklara fall ska stadgandet alltså tolkas till den åtalades fördel (RP 94/1993 rd).

Även punkt 2 i paragrafen kan vara tillämplig på ett angrepp från Finlands sida, medan punkt 3 verkar gälla försök att få en främmande stat att angripa Finland. I punkt 4 är det frågan om en våldshandling mot en främmande stat, dess representant, territorium eller egendom. Motiveringarna i regeringens proposition är till denna del korta, men i rättslitteraturen (Lappi-Seppälä m.fl.: Rikosoikeus 2009, s. 284) karakteriseras gärningarna åskådligt som provokationshandlingar. I punkt 4 kan det alltså inte vara fråga om något omfattande finskt anfall, eftersom gärningen i det skedet än så länge bara strävar efter att dra in Finland i krig eller till föremål för krigshandlingar och ökar faran för att Finland ska bli indraget i krig eller föremål för krigshandlingar.

Strafflagens 13 kap. 1 och 2 § om högförräderi och grovt högförräderi kunde vara tillämpliga på en situation där någon förbigår presidentens beslutanderätt och ger order om anfall. Kapitlets 4 § gäller olaglig militär verksamhet som syftar till att påverka statliga ärenden. Sådan verksamhet kan tangeras ett aggressionsbrott.

Sammantaget kan konstateras att Finlands nuvarande strafflag inte täcker definitionen av aggressionsbrottet som har fogats till stadgan.

Artikel 15a. Nya artikel 15a som antagits till stadgan gäller enligt punkt 1 i artikeln förutsättningarna för Internationella brottmålsdomstolens jurisdiktion över aggressionsbrott i situationer där en utredning har inletts genom att en stadgepart har hänskjutit

situationen till åklagaren eller inletts på åklagarens eget initiativ. Med stöd av punkt 2 i artikeln utövar domstolen sin jurisdiktion endast över aggressionsbrott som har begåtts ett år efter att trettio stadgeparter har godtagit ändringen om brottet i stadgan. I punkt 3 i artikeln fastställs ytterligare att domstolen får utöva sin jurisdiktion först efter att stadgeparterna har fattat ett separat beslut om detta. Detta beslut kan fattas tidigast den 1 januari 2017. Nås i detta beslutsfattande inte konsensus, fattas beslutet med den 2/3 majoritet som är förutsättningen för ändring av Romstadgan.

I punkt 4 i artikeln fastställs det att ICC efter att jurisdiktionen har aktiverats får utöva sin jurisdiktion över ett aggressionsbrott som härrör från en angreppshandling av en stadgepart som inte har avgett någon separat förklaring om att den staten inte godkänner ICC:s jurisdiktion med avseende på aggressionsbrottet (en så kallad opt out-förklaring). Förklaringen ska deponeras hos domstolens registrator. Förklaringen kan när som helst återtas och den stat som har avgett förklaringen ska omvärdera den inom tre år. Det tvistas dock om den rättsliga tolkningen av opt out-mekanismen. En del stater anser att stadgeparterna inte kan anses ha godtagit aggressionsbrottet utan en viljeyttring enligt artikel 121.5 i stadgan, alltså utan att deponera ett åtagandeinstrument. Denna tolkningskiljaktighet torde i sista hand bli en fråga för ICC själv. I kommentarerna om aggressionsbrottsändringen har dock tolkningsskiljaktigheten ansetts ringa i den mening att den endast berör stadgeparter som inte godtar bestämmelserna om aggressionsbrottet och som inte heller ger en opt out-förklaring.

Med stöd av punkt 5 i artikeln har ICC inte jurisdiktion över aggressionsbrott med avseende på stater som inte är parter i stadgan när brottet har förövats av den partens egna medborgare eller inom den partens eget territorium. Denna förutsättning innebär en avvikelse från bestämmelserna som tillämpas på de övriga brotten som avses i stadgan. Enligt artikel 12.2 i stadgan får domstolen utöva sin jurisdiktion över de övriga brotten som ingår i stadgan i en situation som stadgeparten har hänskjutit till åklagaren eller där en utredning har inletts på åklagarens initiativ, om territo-

riestaten eller den stat i vilken den som anklagas är medborgare är part i stadgan. Artikeln har alltså erbjudit stadgeparten säkerhet med avseende på de övriga brotten också för brott som begås av en medborgare i en stat som inte är part i stadgan. Inte heller ett separat godtagande i enlighet med artikel 12.3 av en stat som inte är stadgepart ger ICC jurisdiktion över aggressionsbrottet i enskilda fall.

I enlighet med resolution RC/Res.6 anvisar den nya artikeln 15a FN:s säkerhetsråd en särskild roll som förutsättning för utövande av domstolens jurisdiktion när det är frågan om en situation som stadgeparten har hänskjutit till åklagaren eller där utredningen har inletts på åklagarens eget initiativ.

Med stöd av punkt 6, om åklagaren anser att det i det enskilda fallet finns skäligen grund att inleda en förundersökning av ett aggressionsbrott, ska han eller hon först utreda om säkerhetsrådet i fallet i fråga har fastställt förefintligheten av en angreppshandling av en stat. Åklagaren ska informera FN:s generalsekreterare om det till sig hänvisade fallet och till denne lämna över all information och alla handlingar som är relevanta i ärendet.

Enligt punkt 7 i artikeln kan åklagaren gå vidare med utredningen, om säkerhetsrådet har fastställt att en angreppshandling föreligger.

Om säkerhetsrådet inte inom sex månader från åklagarens tillkännagivande fastställer att en angreppshandling föreligger, kan åklagaren också i det fallet gå vidare med sin utredning, dock dessutom förutsatt att förundersökningskammaren i enlighet med artikel 15 i stadgan ger tillstånd till att inleda en förundersökning och att FN:s säkerhetsråd inte beslutar annat utifrån sin rätt enligt artikel 16.

Enligt punkt 9 i artikeln är domstolen inte bunden av beslut om förefintligheten av en angreppshandling som fattas av utomstående organ.

I punkt 10 fastställs det ytterligare att dessa förutsättningar för jurisdiktion över aggressionsbrottet inte spelar någon roll med tanke på jurisdiktionen över andra brott enligt artikel 5 i stadgan.

Artikel 15b. Genom nya artikel 15b som har antagits till Romstadgan bestäms i enlig-

het med punkt 1 om förutsättningarna för ICC att utöva sin jurisdiktion över aggressionsbrottet när säkerhetsrådet med en resolution har hänskjutit en situation till åklagaren.

Enligt punkt 2 får domstolen utöva sin jurisdiktion endast i förhållande till brott som har begåtts ett år efter det att trettio stadgeparter har godtagit bestämmelserna om aggressionsbrottet.

Med stöd av punkt 3 får domstolen utöva sin jurisdiktion utan dess vidare förutsättningar när säkerhetsrådet hänskjuter en situation till åklagaren efter att ICC:s jurisdiktion över aggressionsbrottet har aktiverats genom ett separat beslut som fattas tidigast den 1 januari 2017.

I punkt 4 konstateras det att ICC inte är bunden av ett för domstolen utomstående organs bedömningar beträffande förefintligheten av en angreppshandling av en stat. Denna bestämmelse syftar till att säkerställa ICC:s självständighet i förhållande till utomstående organ, såsom FN:s säkerhetsråd, och i synnerhet till att säkerställa åtalades rätt till rättvis rättegång. Bestämmelsen gäller också utredningen i en situation som stadgeparten har hänskjutit till åklagaren eller där utredningen har inletts på åklagarens initiativ.

Övriga ändringar till stadgan genom resolution RC/Res.6. I enlighet med resolution RC/Res.6 ändras också artikel 25, artikel 9.1 samt artikel 20.3 i Romstadgan.

Till artikel 25 fogas en ny punkt 3a där det fastställs att endast en person som är i position att faktiskt bestämma över eller leda en stats politiska och militära åtgärder kan begå ett aggressionsbrott.

Till artikel 9.1 och 20.3 i stadgan fogas hänvisningar till definitionen av aggressionsbrottet enligt artikel 8a.

Brottskriterier. Bilagorna II till resolutionerna RC/Res.5 och RC/Res.6 innehåller också med anledning av de ovan nämnda ändringarna nödvändiga tillägg till brottskriterierna enligt artikel 9 i stadgan. I artikel 9 i stadgan bestäms om brottskriterier som ska vara domstolen till hjälp vid tolkningen och tillämpningen av artiklarna 6–8. Brottskriterierna antogs ursprungligen vid den första stadgeparts församlingen 2002 med avseende på definitionerna av folkmord, brott mot

mänskligheten och krigsförbrytelser. Brottskriterierna är underordnade preciseringar till stadgan (GrUU 45/2000 rd, s.7). Kriterierna har i Finland publicerats på finska som en separat publikation av utrikesministeriet (Kansainvälisen rikostuomioistuimen Rooman perussäännön rikosten määritelmien tulintaohjeet, Utrikesministeriets publikationer 1/2004). För att uppdatera publikationen är det meningen att också de nya brottskriterierna i resolutionerna, som avser de brottsdefinitioner som nu föreläggs för godkännande, ska översättas till finska. Brottskriterierna medför inga nya förpliktelser för stadgeparterna och föreläggs därför inte riksdagen för godkännande. Med avseende på aggressionsbrottet öppnas innehållet i brottskriterierna (RC/Res.6 bilaga II) nedan i detaljmotiveringen i samband med ändringsbestämmelsen i fråga i strafflagen.

I brottskriterierna beträffande ändringen till artikel 8 om krigsförbrytelser (RC/Res.5, bilaga II) preciseras att användningen av förbjudna ämnen och vapen sker i samband med en intern väpnad konflikt och att förövaren är medveten om att en väpnad konflikt föreligger. Ändringarna kommer följaktligen inte att bli tillämpliga för lagövervakning. Enligt detta kriterium är det tillåtet att använda vapnen i fråga till exempel i polisens verksamhet i vissa specialuppdrag som inte har samband med en väpnad konflikt och därmed inte heller är en situation som faller inom tillämpningsområdet för internationell humanitär rätt.

Samsyner. Samsynerna (understandings) om aggressionsbrottet antogs vid översynskonferensen i Kampala 2010 som bilaga till resolutionen om aggressionsbrottet (RC/Res.6, bilaga III). Med hjälp av samsynerna uppnåddes konsensus om tolkningen av vissa frågor. Kampalaförhandlingarna varken diskuterade eller beslutade om den rättsliga betydelsen av samsynerna, men med beaktande av deras betydelse för att nå en lösning i fråga om aggressionsbrottet ska de snarast ses som beredningsinstrument för tolkningen av definitionen av aggressionsbrottet och föreläggs därför inte riksdagen för godkännande.

2 Lagförslag

2.1 Lag om sättande i kraft av de bestämmelser i ändringarna från 2010 till Romstadgan för Internationella brottmålsdomstolen som hör till området för lagstiftningen

1 §. Paragrafen innehåller en bestämmelse som sätter i kraft de ändringar från 2010 till Romstadgan som hör till området för lagstiftningen. Dessa bestämmelser refereras närmare nedan i avsnittet om behovet av riksdagens samtycke.

2 §. Enligt paragrafen föreskrivs det genom förordning av statsrådet om sättande i kraft av de övriga bestämmelserna i ändringarna till stadgan och om ikraftträdande av ikraftträdandelagen. Lagen avses träda i kraft samtidigt som ändringarna i Romstadgan träder i kraft för Finlands del.

2.2 Strafflagen

2 c kap. Om fängelse

11 §. *Avtjänande av hela strafftiden i fängelse.* I 1 mom. i paragrafen förtecknas de grova brott för vilka dömda kan bli tvungna att avtjäna hela den ådömda strafftiden i fängelse. Ett aggressionsbrott är ett så allvarligt brott att det enligt förslaget bör inkluderas i denna brottsförteckning.

8 kap. Om preskription

10 §. *När utdömt fängelsestraff förfaller.* Enligt artikel 29 i Romstadgan ska brott som omfattas av domstolens jurisdiktion inte preskriberas.

Icke-preskription av åtalsrätten för aggressionsbrottet följer direkt av kapitlets 1 § 1 mom. om att rätten att väcka åtal för brott för vilket det strängaste föreskrivna straffet är fängelse på livstid inte preskriberas. Av denna orsak tillämpas inte heller preskriptionsbestämmelsen som förhindrar utdömande av straff eftersom rätten enligt 6 § 1 mom. att döma ut straff för de brott som avses i 1 § 1 mom. inte preskriberas.

Däremot bör 10 § 1 mom. ändras. För närvarande föreskrivs det i momentet att ett

fängelsestraff på livstid inte förfaller och dessutom räknas där upp de brott enligt 11 kap. för vilka fängelsestraff på viss tid inte förfaller. Till denna lista fogas förslagsenligt aggressionsbrottet.

11 kap. **Om krigsförbrytelser och brott mot mänskligheten**

4 a §. Aggressionsbrott. Till kapitlet fogas enligt förslaget en ny paragraf om aggressionsbrott som utgår från den till Romstadgan fogade artikel 8a som avser aggressionsbrottet. Stadgearterna har prövningsrätt med avseende på omfattningen av kriminaliseringen, men en i förhållande till stadgan snävare kriminalisering inskränker i motsvarande mån i vilken utsträckning aggressionsbrott kan behandlas i finländska domstolar. En straffbestämmelse som är i överensstämmelse med stadgan gör det också möjligt att i Finland vid behov stödja sig på ICC:s tolkningspraxis.

Enligt 1 mom. i förslaget ska den som är i position att faktiskt bestämma över eller leda en stats politiska och militära åtgärder och utför en angreppshandling som till sin karaktär, svårighetsgrad och omfattning uppenbart strider mot Förenta nationernas stadga (FördrS 1/1956) för aggressionsbrott dömas till fängelse i minst fyra år eller på livstid.

Definitionen av aggressionsbrottet består av två element, den innefattar både definitionen av angreppshandlingar utförda av stater och av handlingar som rymmer personligt straffrättsligt ansvar.

Den personkrets som kan begå aggressionsbrott ska i enlighet med Romstadgan avgränsas till statens högsta politiska och militära ledning. Det hänvisas till dem som personer i position att faktiskt bestämma över eller leda en stats politiska och militära åtgärder. Det är varken nödvändigt eller ens möjligt att på förhand uttömmande fastställa denna personkrets. Till statens högsta politiska och militära ledning som avses i bestämmelsen hör i Finland i princip åtminstone republikens president och medlemmar av statsrådet. När det gäller att väcka åtal mot dessa personer tillämpas specialbestämmelserna enligt 113–116 § i grundlagen. Tolkningen av 113 § i grundlagen behandlas senare i de-

taljmotiveringen i avsnitt 4.2. I det fallet att en riksdagsledamot misstänks för aggressionsbrott ska 30 § i grundlagen tillämpas.

Vid bedömningen av den personkrets som kan begå aggressionsbrott bör för det första republikens presidents dubbelroll enligt grundlagen som ledare av utrikespolitiken och som militär överbefälhavare beaktas. Det föreskrivs i 128 § i grundlagen att republikens president är överbefälhavare för Finlands försvarsmakt. Presidenten kan på framställning av statsrådet under undantagsförhållanden överlåta uppgiften på någon annan finsk medborgare. Det är också värt att notera att när republikens president har förhinder presidentens uppgifter enligt 59 § i grundlagen sköts av statsministern eller, om också statsministern har förhinder, av den minister som är statsministerns ställföreträdare.

Vidare beslutar republikens president enligt 129 § i grundlagen på framställning av statsrådet om mobilisering av försvarsmakten. Om riksdagen inte då är sammankallad ska den genast sammankallas.

Enligt 93 § 1 mom. grundlagen beslutar presidenten om krig och fred med riksdagens samtycke. Republikens presidents rätt att besluta om krig och fred torde omfattas av förfarandet enligt 58 § 1 mom. i grundlagen enligt vilket republikens president fattar sina beslut i statsrådet utifrån statsrådets förslag till avgörande. Enligt 2 mom. i samma paragraf återgår ärendet till statsrådet för beredning, om presidenten inte avgör saken i enlighet med statsrådets förslag. I så fall kan statsrådet lämna riksdagen en redogörelse i frågan. Därefter ska beslutet fattas i enlighet med riksdagens ställningstagande med anledning av redogörelsen, om statsrådet föreslår det.

Republikens president och statsrådet behandlar utrikes- och säkerhetspolitiska frågor vid gemensamma sammanträden mellan republikens president och statsrådets utrikes- och säkerhetspolitiska ministerutskott. Utskottet sammanträder på begäran av statsministern eller av republikens president. Ledamöter i utrikes- och säkerhetspolitiska ministerutskottet är enligt 25 § i reglementet för statsrådet (262/2003) statsministern, utrikesministern, en av statsrådet förordnad minister som förordnats att behandla ärenden som hör

till utrikesministeriets ansvarsområde, försvarsministern och högst fyra andra ministrar som statsrådet förordnar. Utskottet ska förberedelsevis behandla viktiga ärenden som gäller utrikes- och säkerhetspolitiken och viktiga ärenden av annat slag vilka gäller Finlands relationer till främmande makter, viktiga ärenden gällande den inre säkerheten i anslutning därtill samt viktiga ärenden som gäller totalförsvaret. Utskottet behandlar också frågor som gäller samordningen av ärenden som hör till dess uppgiftsområde. Enligt 12 § i lagen om statsrådet (175/2003) avgörs de förslag till avgörande som föreläggs republikens president vid allmänt sammanträde.

Även i Regeringsformen för Finland (94/1919) var det föreskrivet att presidenten beslutar angående krig och fred med riksdagens bifall (33 1 § mom.). På den tiden bedömdes det i rättslitteraturen att riksdagens bifall kunde inhämtas genom ett meddelandeförfarande enligt 36 § i dåvarande riksdagsordning och tillhörande förtroendevotum (Jyränki: Sotavoiman ylin päällikkyys (Högsta befälet över krigsmakten), 1967, s. 96–98). I nuläget föreskrivs det om meddelandeförfarandet i 44 § i grundlagen. Varken i förarbetena till den nuvarande grundlagen eller i den nyare rättslitteraturen om grundlagen tas det upp hur riksdagens samtycke inhämtas.

Förfarandemässigt är alternativet uppenbarligen att Finlands åtgärder karakteriseras som försvarsåtgärder, vilka ska beslutas som militära kommandomål. Enligt 58 § 5 mom. i grundlagen beslutar presidenten i militära kommandomål under medverkan av ministern i enlighet med vad som bestäms närmare genom lag. Militära kommandomål har inte definierats i grundlagen eller dess förarbeten. Som typiska militära kommandomål har bland annat betraktats beredning och vidtagande av militära åtgärder (Förnyandet av den reglering som gäller beslutsförfarandet i militära kommandomål, arbetsgruppsbetänkande 2011, s. 11).

Enligt 31 § 1 mom. i lagen om försvarsmakten beslutar republikens president om de centrala grunderna för rikets militära försvar, om betydande ändringar i den militära försvarsberedskapen, om principerna för genomförande av det militära försvaret samt

om andra vittsyftande eller principiellt viktiga militära kommandomål som gäller försvarsmaktens militära verksamhet och militära ordning.

Enligt 32 § 1 mom. i samma lag avgör republikens president militära kommandomål som avses i 31 § 1 mom. och som hör till de centrala grunderna för det militära försvaret på föredragning av försvarsministern till den del de hänför sig till försvarsministeriets strategiska planering. Besluten kontrasigneras av försvarsministern. Statsministern och kommandören för försvarsmakten har då rätt att närvara och uttala sin uppfattning om saken. Vidare avgör presidenten enligt 32 § 2 mom. övriga militära kommandomål på föredragning av kommandören för försvarsmakten. Besluten kontrasigneras av kommandören för försvarsmakten. När kommandören för försvarsmakten föredrar ett militärt kommandomål som avses i 31 § 1 mom. ska försvarsministern emellertid vara närvarande och uttala sin uppfattning om saken. Dessutom kan statsministern närvara och uttala sin uppfattning om saken.

Enligt 3 mom. i samma paragraf kan presidenten på eget initiativ eller på förslag av försvarsministern överföra ett militärt kommandomål för att avgöras av presidenten i statsrådet. Härvid beslutar presidenten om saken på föredragning av försvarsministern utan att statsrådet lägger fram förslag till avgörande. När ett militärt kommandomål föredras för presidenten i statsrådet har kommandören för försvarsmakten rätt att närvara och uttala sin uppfattning om saken.

Om en angreppshandling inleds och saken beslutas som militärt kommandomål, kan alla nämnda personer som i fallet i fråga deltar i beslutsfattandet göra sig skyldiga till aggressionsbrott, eftersom de enligt definitionen av aggressionsbrottet är personer i position att faktiskt bestämma över eller leda statens politiska och militära åtgärder.

Utöver de redogjorda förfarandena kan även andra beslutsförfaranden bli föremål för bedömning med avseende på vem i det enskilda fallet som har gjort sig skyldig till aggressionsbrottet. Även om det på förhand är svårt att avgöra huruvida ett eventuellt beslut om en angreppshandling fattas med riksdagens och statsrådets samverkan i enlighet

med 93 § 1 mom. och 58 § § mom. i grundlagen, som ett militärt kommandomål eller i något helt annat förfarande, låter det sig dock bedömas att i den mån republikens president, statsrådet, riksdagen och försvarsmaktens kommandör har varit delaktiga i beslutsfattandet och understött ett angrepp samt vidtagit åtgärder för att utföra angreppet eller andra åtgärder som definitionen av aggressionsbrottet täcker, kan de bli skyldiga till aggressionsbrott i egenskap av personer som bestämmer över eller leder statens politiska eller militära åtgärder. Detta förutsätter dock att de också de övriga kriterierna enligt definitionen av aggressionsbrott uppfylls.

De som gör sig skyldiga till aggressionsbrott ska dessutom vara i position att "faktiskt" bestämma över eller leda de politiska och militära åtgärderna hos en stat. Ordet "faktiskt" kan både utvidga och inskränka ansvaret som följer av den formella ställningen. Uttrycket "som står under förmanens faktiska myndighet och kontroll" i 11 kap. 12 § i strafflagen innebär enligt motiveringarna (RP 55/2007 rd, s. 35) att det för att en förman ska kunna ställas till ansvar inte förutsätts att förmanen har officiell ställning som förman, utan det räcker att förmanen de facto har en sådan ställning. Inte heller i tolkningen av den nu föreslagna bestämmelsen kan man enbart utgå från beslutsfattarens formella ledande ställning, utan som beslutsfattare kan också personer i lägre ställning betraktas vilkas faktiska inverkan har varit ledande.

Enligt brottskriterierna för aggressionsbrottet är bedömningen av förövarens bestämmanderätt bakåtblickande: förövaren var en person i position att faktiskt bestämma över eller leda de politiska och militära åtgärderna hos den stat som begick angreppshandlingen ("the perpetrator was a person in a position effectively –"). Med detta i åtanke kan det hända att en person som formellt är i en betydande position, till exempel en minister, har varit så på sidan om beslutsfattandet med avseende på angreppshandlingen att man inte kan räkna in honom eller henne i statens faktiska högsta politiska eller militära ledning.

Aktörer under den ledande nivån kan inte dömas för aggressionsbrott. Enligt 25 § i stadgan utsträcker sig domstolens jurisdik-

tion i sig också till anstiftare och medhjälpare när brottet verkligen äger rum eller det görs försök att utföra det. Det torde dock vara så att denna artikel i stadgan ska läsas tillsammans med artikel 8a så att också anstiftare och medhjälpare ska höra till det ledande skiktet för att deras handlingar ska vara ett aggressionsbrott som enligt stadgan faller inom ICC:s jurisdiktion. Den till artikeln fogade nya punkten 3a befäster denna tolkning, eftersom bestämmelserna i artikel 25 enligt den med avseende på aggressionsbrottet endast ska tillämpas på personer som är i position att faktiskt bestämma över eller leda en stats politiska och militära åtgärder.

Enligt den nationella lagstiftningen ska straffbarheten för aggressionsbrott i vanlig ordning gälla också anstiftare och medhjälpare. Enligt 5 kap. 7 § 2 mom. i strafflagen är en anstiftare eller medhjälpare inte fri från straffansvar på den grund att han eller hon inte berörs av en sådan särskild personlig omständighet som utgör straffbarhetsgrund för gärningsmannens gärning. Följaktligen kan en aktör på lägre än ledande nivå dömas för anstiftan eller medhjälp till aggressionsbrott, även om endast den som agerat på ledande nivå kan dömas för aggressionsbrott och försök till aggressionsbrott. Det finns ingen grund för att i detta sammanhang avvika från denna bestämmelse i strafflagen som visar vem som kan dömas för anstiftan eller medhjälp till ett så kallat specialbrott där förövarkretsen är begränsad. Detta trots att det i samband med aggressionsbrottet leder till att kretsen av förövare med avseende på anstiftan och medhjälp nationellt breddas i jämförelse med Romstadgan. Den som är föremål för anstiftan eller medhjälp ska dock vara en person som kan dömas som förövare av aggressionsbrott, alltså höra till en rätt snäv personkrets.

Anstiftaren är ansvarig för det brott som förövaren har begått. Om aggressionsbrottet eller ett försök till det inte begås, kan anstiftaren alltså inte dömas för anstiftan till aggressionsbrott. Däremot kan en annan straffbestämmelse bli tillämplig på anstiftaren, nämligen 12 kap. 2 § i strafflagen om krigsanstiftan. För att det brottsrekvisitet ska uppfyllas krävs nämligen inte att angreppshandlingen utförs. Å andra sidan gäller 12 kap.

2 § främst offentlig anstiftan. Den paragrafen har behandlats ovan i avsnitt 1.2 i detaljmotiveringen.

Personer på aggressionsbrottets utförandnivå, närmast krigsmän, torde inte kunna dömas ens för medhjälp till aggressionsbrott. Om ett brott begått av en sådan soldat ska undersökas i Finland, bör det väl främst ses som en (grov) tjänsteförbrytelse. Betydelse i den situationen har också bestämmelsen i 45 kap. 26 b § i strafflagen om förmans befallning. Enligt 1 mom. i den paragrafen döms för en gärning som en krigsman har begått på sin förmans befallning den underordnade till straff endast 1) om krigsmannen har insett att han eller hon genom att lyda befallningen skulle handla i strid med lag eller med tjänste- eller tjänstgöringsplikten, eller 2) om krigsmannen borde ha förstått att befallningen och den gärning som förutsattes var rättsstridiga, med beaktande av hur uppenbart lagstridig gärningen i fråga är.

Det folkrättsliga förbudet mot angreppskrig är så pass väl känt att man kan utgå ifrån att förövaren åtminstone borde ha förstått att gärningen var rättsstridig. Men när det gäller ”menige” torde troligen det andra momentet i samma paragraf bli tillämplig: Om gärningen har begåtts under sådana omständigheter där det inte skäligen kunde förutsättas att den underordnade underlät att lyda befallningen, är gärningsmannen dock fri från straffansvar. Enligt regeringens proposition (RP 44/2002 rd) är omständigheter som ska beaktas bl.a. situationen, de följder som underlåtenheten att lyda befallningen har för gärningsmannen samt den överordnades och den underordnades ställning (samt hur långt från varandra de står).

Den föreslagna bestämmelsen föreslås gälla också utländska aktörer när finsk lag i enlighet med bestämmelserna i 1 kap. om tillämpningsområdet för finsk straffrätt kan tillämpas på brottet. Enligt 1 § 1 mom. i det kapitlet i strafflagen ska på brott som har begåtts i Finland tillämpas finsk lag. Enligt 3 § i kapitlet tillämpas finsk lag på brott som har förövats utanför Finland och som riktar sig mot Finland, om 1) det är ett lands- eller högförräderibrott, 2) gärningen på något annat sätt allvarligt kränkt eller äventyrat Finlands stat-

liga, militära eller ekonomiska rättigheter eller intressen, eller om 3) det riktar sig mot en finsk myndighet. Enligt 6 § i kapitlet tillämpas finsk lag på brott som en finsk medborgare har begått utanför Finland, under förutsättning att kraven på dubbel straffbarhet enligt 11 § uppfylls. Även de övriga bestämmelserna i 1 kap. kan bli tillämpliga på gärningen.

Ett aggressionsbrott ska dock inte ses som ett sådant internationellt brott som avses i 1 kap. 7 § som är straffbara oberoende av gärningsort. Om brott som ska ses som internationella brott föreskrivs närmare i förordningen om tillämpning av 7 § (627/1996). Även om aggressionsbrottet till sin svårighetsgrad kan jämföras med de övriga brotten enligt Romstadgan, är det ur folkrättslig synvinkel sett för närvarande inte obestridligen ett brott som kan behandlas i nationella domstolar utifrån den så kallade universaljurisdiktionen. Med stöd av universalprincipen har den nationella domstolen jurisdiktion, även om brottet inte har koppling till staten i fråga. Universalprincipens räckvidd, alltså vilka brott den omfattar, bestäms direkt med stöd av internationell rätt, och det är inte i varje enskilt fall helt entydigt vilka brott som kan kopplas till principen. Avsikten är inte att för aggressionsbrottets del genom tillämpning av universalprincipen utsträcka Finlands straffrättsliga jurisdiktion längre än vad som bestäms i internationell rätt. Följaktligen föreslås det inte i propositionen att förordningen om tillämpning av 7 § ska ändras.

Punkterna 4-5 i samsynerna som anknyter till aggressionsbrottet gäller den nationella jurisdiktionen över aggressionsbrottet. I dessa samsyner konstateras att ändringarna som gäller definitionen av angreppshandling och av aggressionsbrottet anses vara tillämpliga endast för stadgan och att inget i dessa ändringar ska tolkas som att det i några andra syften än för denna stadga på något vis inskränker gällande folkrättsliga regler eller föregriper sådana regler som är under utveckling. Ytterligare ska enligt brottskriterierna inget i ändringarna tolkas som att de skapar rätt eller skyldighet att utöva nationell jurisdiktion över en angreppshandling av en annan stat.

Vid bedömningen av bestämmelsens tillämpning på utläningar bör också statsledningens straffrättsliga immunitet i en annan stats domstol beaktas i enlighet med den internationella sedvanerätten. För närvarande kan sedvanerätten anses utgå från att stats- och regeringschefer samt utrikesministrar i tjänst har straffrättslig immunitet i andra staters nationella domstolar i alla sina åtgärder oavsett karaktär eller tidpunkt. ICJ tog ställning i frågan i den så kallade Arrest Warrant-domen 2002, (*Case Concerning the Arrest Warrant of 11 April 2000, Democratic Republic of the Congo v. Belgium, Judgment of 14 February 2002*). I sitt avgörande betonade ICJ emellertid att en person trots immunitet kan åtalas i en behörig internationell domstol.

Däremot kan regeln åsidosättas när det gäller tidigare statschefer och de allra allvarigaste internationella brotten. I Pinochet-avgörandet 1998 fastställde högsta rättsinstansen i Storbritannien House of Lords att den tidigare statschefen inte hade immunitet med avseende på tortyr som han hade gjort sig skyldig till i sitt ämbete. Högsta domstolen i Frankrike kom till ett liknande avgörande i fallet Gadaffi 2001 i sitt konstaterande att terrorism inte hör till de allvarliga internationella brott för vilka man kan avvika från statschefers immunitet. Medan högsta rättsinstansen i Frankrike alltså ansåg att Gadaffi som sittande statschef hade immunitet fastställde den samtidigt tolkningen av Pinochet-avgörandet enligt vilken det inte går att hänvisa till immuniteten i tjänsteåligganden när det gäller de allvarligaste internationella brotten. Även om det för närvarande inte obestridligt går att tillämpa universaljurisdiktion över aggressionsbrottet, kan brottet dock till sin svårighetsgrad jämföras med de övriga brotten i stadgan, för vilka tidigare statschefers immunitet kan ge vika i en annan stats nationella domstol. I ICC har däremot den åtalades officiella ställning till exempel som statschef ingen betydelse, eftersom Romstadgan enligt dess artikel 27 ska gälla lika för alla utan åtskillnad på grund av officiell ställning.

En angreppshandling är straffbar som ett aggressionsbrott endast när det verkligen utförs. Detta framgår inte av ordalydelsen i ar-

tikel 8a annat än indirekt. I brottskriterierna för definitionen av brottet konstateras dock att det i aggressionsbrottet ingår att en angreppshandling har begåtts ("the act of aggression – – was committed"). Därför behöver i paragrafen inte de gärningssätt som anges i stadgan nödvändigtvis räknas upp separat. De gärningssätt som där anges är planering, förberedelse, inledande eller genomförande. Alla dessa i stadgan separat uppräknade gärningssätt kan enligt finsk strafflag bedömas enligt förövaransvar eller delaktighetsansvar. Om planering och förberedelse anges separat i bestämmelsen, kan det också leda till den felaktiga tolkningen att blotta planeringen av en angreppshandling som inte fullbordats är straffbar enligt denna paragraf.

För att en stats angreppshandling ska leda till straffbarhet ska den till sin karaktär, svårighetsgrad och omfattning uppenbart strida mot Förenta nationernas stadga. Även detta villkor överensstämmer med stadgan; enligt den är det fråga om "a manifest violation of the Charter of the United Nations". Detta villkor lämnar smärre gärningar utanför paragrafens tillämpningsområde. En gärning som på denna grund inte omfattas av aggressionsbrottets sfär kan det oaktat enligt 12 kap. 2 § 4 punkten vara en straffbar gärning. Den paragrafen har behandlats ovan i avsnitt 1.2 i detaljmotiveringen.

Gärningen är en angreppshandling, straffbar som aggressionsbrott, endast om den "uppenbart strider mot Förenta nationernas stadga". Förövaren ska alltså vara medveten om att handlingen strider mot stadgan. Medvetenhetströskeln avseende aggressionsbrottet är i princip densamma som för andra brott inom ICC:s jurisdiktion. I artikel 30.1 i Romstadgan ställs som villkor för tillräknande att en person endast ska vara straffrättsligt ansvarig och kunna bestraffas för brott som omfattas av domstolens jurisdiktion om gärningen har förövats med uppsåt (avsikt och insikt). I artikel 30.2 fastställs det ytterligare att i den mening som avses i artikeln föreligger avsikt a) i fråga om handling, om någon avser genomföra handlingen, b) i fråga om effekt, om någon avser orsaka denna effekt eller inser att den kommer att inträffa i ett normalt händelseförlopp.

Enligt brottskriterierna för aggressionsbrottet är uttrycket ”uppenbart” en objektiv karakterisering. Förövaren skulle vara medveten om de omständigheter som gjorde att handlingen uppenbart stred mot FN-stadgan. Det krävs dock inga bevis för att förövaren har gjort en rättslig bedömning av huruvida handlingen är sådan.

I regeringens proposition om godkännande av Romstadgan (RP 161/2000 rd) behandlades också frågan om tillräknande. Där konstaterades bland annat att i ett mål som en inhemsk domstol tagit upp till behandling också i fortsättningen principer som blivit vedertagna i nationell rätt vid tolkningen av allmänna läror tillämpas, men att till exempel stadgan trots det kan inverka på de inhemska domstolarnas avgöranden inom de ramar som de allmänna lagtolkningsprinciperna medger.

Frågan om bedömningen av det uppsåtliga i aggressionsbrottet bestäms enligt de allmänna inhemska regler och den praxis som hänför sig till det brottet. Frågan om oförenlighet med FN-stadgan gäller det så kallade omständighetsuppsåtet. I högsta domstolens ytterst vedertagna rättspraxis har omständighetsuppsåtet bedömts så att gärningsmannens uppsåt i förhållande till de aktuella omständigheterna har fastställts utgående från om gärningsmannen betraktat det som säkert eller mycket sannolikt att omständigheterna förelåg. Ett aggressionsbrott är på motsvarande sätt uppsåtligt, om förövaren betraktar det som mycket sannolikt att sådana omständigheter föreligger som uttrycker uppenbar oförenlighet med FN-stadgan. Den nedre gränsen för förövarens uppsåtlighet dras alltså inte högre än normalt, men fakta ska vara klarare och tydligare än normalt. För aggressionsbrott ska enligt förslaget kunna dömas till fängelse i minst fyra år eller på livstid. Straffskalan är densamma som vid folkmord, men den nedre gränsen är lindrigare än vid grovt brott mot mänskligheten och grov krigsförbrytelse. Den som döms för aggressionsbrott och också är skyldig till andra brott, såsom till exempel just till folkmord, brott mot mänskligheten eller krigsförbrytelser, ska naturligtvis dömas också för dessa brott.

Enligt föreslagna 2 mom. är försök till aggressionsbrott straffbart. Även om aggres-

sionsbrottet enligt brottskriterierna ska fullbordas, bör det antagligen anses att skyldighet att kriminalisera också försök till aggressionsbrott följer av stadgan. Detta utgående från att gärningssätt enligt stadgan är förberedelse och också planering av en (fullbordad) angreppshandling. Dessutom gäller artikel 25 i stadgan om personligt straffrättsligt ansvar också aggressionsbrottet. Enligt artikel 25.3 stycke f sträcker sig det straffrättsliga ansvaret till en person som försöker utföra ett sådant brott genom att ta ett väsentligt steg i riktning mot att utföra brottet, men detta inte fullbordas av orsaker som ligger utanför personens avsikter. Emellertid ska den som träder tillbaka från ett försök att utföra ett brott eller på annat sätt förhindrar att det fullbordas inte vara straffrättsligt ansvarig. Bestämmelserna i finska strafflagen om försök och avstående från försök överensstämmer med stadgan.

Med tanke på gärningens svårighetsgrad är det också ur den nationella lagstiftningens synvinkel befogat att straffbarheten också sträcker sig till försök.

Definitionen av angreppshandling. I paragrafens tredje moment definieras vad som avses med angreppshandling i 1 mom. Med angreppshandling avses enligt förslaget att en stat brukar vapenmakt mot en annan stats suveränitet, territoriella integritet eller politiska oberoende eller på annat sätt oförenligt med Förenta nationernas stadga. Begreppet angreppshandling av en stat och dess förhållande till den internationella sedvanerätten om våldsanvändning samt till FN-stadgan har redogjorts ovan i avsnitt 1.1 i den allmänna motiveringen.

Definitionen som är avsedd att införas i strafflagen är överensstämmande med definitionen av angreppshandling i artikel 8a.2 i stadgan. Definitionen innehåller en rätt detaljerad förteckning över gärningssätt som inte behöver upprepas här. Förteckningen grundar sig på artikel 3 i 1974 års resolution 3314 (XXIX) av FN:s generalförsamling.

Det är tveksamt huruvida definitionen enligt artikel 8a.2 i stadgan är uttömmande. (“Any of the following acts, regardless of a declaration of war, shall, in accordance with United Nations General Assembly resolution 3314 (XXIX) of 14 December 1974, qualify

as an act of aggression”). I brottskriterierna för aggressionsbrottet konstateras endast att alla gärningar som avses i artikel 8a.2 ska ses som angreppshandlingar. Å andra sidan framgår det av artikel 4 i resolutionen från 1974 att den motsvarande förteckningen som då godkändes inte är uttömmande (“The acts enumerated above are not exhaustive and the Security Council may determine that other acts constitute aggression under the provisions of the Charter”). På grund av kravet att en straffbestämmelse ska vara exakt och noga avgränsad måste dock den inhemska beredningen utgå från att definitionen i strafflagen ska vara uttömmande. Flera gärningssätt i förteckningen lämnar dock i sig rum för tolkning.

I förhandlingarna om aggressionsbrottet var det från första början klart att en angreppshandling av en stat i enlighet med definitionen endast skulle täcka bruk av vapenmakt (use of armed force). Begreppet bruk av väpnat våld öppnades inte dess vidare i det sammanhanget. I den senare folkrättsliga diskursen har man dock även resonerat kring vilken ställning ett cyberangrepp intar som väpnat bruk av våld. Det avgörande har i princip varit våldsanvändningens militära karaktär och följderna av angreppet. Ett så kallat cyberangrepp kan beroende på följderna överskrida tröskeln för ett väpnat angrepp och framför allt kan cyberattacker som orsakar omedelbara materiella skador eller dösoffer ses som folkrättsligt förbjuden våldsanvändning. Av kravet enligt 1 mom. om uppenbar stridighet mot FN-stadgan följer frågan vilka våldsanvändningssituationer som eventuellt blir utanför paragrafens tillämpningsområde. Avvikelserna från våldsförbudet är ett omtvistat tema i internationell rätt, och avvikelser anges inte heller uttryckligen i Kampaladefinitionen av aggressionsbrottet. Det är dock klart att självförsvar i enlighet med FN-stadgan och handlingar befullmäktigade av säkerhetsrådet inte ska anses som angreppshandlingar som medför individuellt straffrättsligt ansvar eller statsansvar. Mellan de former för våldsanvändning som enligt dessa bestämmelser om internationell våldsanvändning är lagliga och förbjuden våldsanvändning enligt artikel 2.4 i FN-stadgan kvarstår dock en zon som lämnar rum för

tolkning. All våldsanvändning som är förbjuden enligt artikel 2.4 i FN-stadgan ska alltså inte ses som en sådan angreppshandling som är förutsättning för individuellt straffrättsligt ansvar.

Även en så kallad humanitär intervention som en eventuell berättigande grund för bruk av våld återfinns i denna kontroversiella zon. En humanitär intervention som avvikelse från våldsförbudet togs också upp i förhandlingarna om aggressionsbrottet. I förhandlingarna föreslog en del stater att humanitära interventioner uttryckligen skulle lämnas utanför definitionen av en angreppshandling. I det fallet att syftet med handlingen har varit att förhindra en humanitär katastrof och man har handlat i god tro, kan handlingen enligt denna syn inte anses stå i uppenbar strid med FN-stadgan. Merparten av staterna var dock inte beredda att acceptera ett sådant allmänt undantag och förhandlingarna ansågs inte vara rätt forum för behandlingen av denna omtvistade fråga. Kraven i aggressionsbrottsdefinitionen om att handlingen ska stå i uppenbar strid med FN-stadgan bör dock anses betydelsefulla också i det här sammanhanget.

Kravet på att en stats angreppshandling till sin karaktär, svårighetsgrad och omfattning uppenbart ska strida mot Förenta nationerna stadga, läst tillsammans med de övriga bestämmelserna i Romstadgan, kan följaktligen anses begränsa domstolens jurisdiktion till de allra allvarligaste angreppshandlingarna och höja tröskeln för individuellt straffrättsligt ansvar med avseende på aggressionsbrottet. I samsynerna konstateras att statens angreppshandling är den mest allvarliga och farliga formen av olaglig våldsanvändning. Individuellt straffrättsligt ansvar kan dessutom enbart komma i fråga för allvarliga och obestridligen folkrättsstridiga angreppshandlingar av en stat. Bedömningen av förefintligheten av en angreppshandling förutsätter att alla omständigheter utvärderas i enlighet med FN-stadgan, däribland handlingens svårighetsgrad och följder. Bedömningen av kravet på nämnda uppenbara stridighet med stadgan förutsätter enligt samsynerna att alla tre kriterier – handlingens karaktär, svårighetsgrad och omfattning – utvärderas och att inget av dem ensamt räcker för att fylla kravet på up-

penbar stridighet mot stadgan. Kriterierna som avser svårighetsgrad och omfattning kan i det här sammanhanget anses förutsätta en hög svårighetsgrad av handlingen, medan däremot handlingens karaktär kan anses hänvisa bland annat till dess förhållande till den internationella regleringen om våldsanvändning och särskilt till dessa normers så kallade tveksamma zon. Tolkningen blir dock i sista hand en fråga att fastställas i ICC:s och de nationella domstolarnas rättspraxis.

4 b §. Förberedelse för aggressionsbrott. Enligt artikel 25.3 stycke d i Romstadgan är en person ansvarig för ett brott som faller inom domstolens jurisdiktion och kan för det dömas till straff, om personen i fråga på annat sätt (än genom att begå ett sådant brott ensam, tillsammans med någon annan eller genom någon annan, anstifta eller hjälpa till att utföra det) medverkar till utförandet eller försöket att utföra ett sådant brott av en grupp personer som handlar i gemensamt syfte. Sådan medverkan ska vara uppsåtlig och antingen i) utföras i syfte att främja gruppens brottsliga verksamhet eller brottsliga avsikter, om däri ingår att utföra ett brott som omfattas av domstolens jurisdiktion eller ii) utföras i vetskap om gruppens avsikt att begå brottet.

I regeringens proposition om godkännande av Romstadgan (RP 161/2000 rd) konstaterades i det avseendet att bestämmelsen i stycke d går längre än finska strafflagen, eftersom den också riktar sig till handlingar som närmast bör ses som förberedelse för brott och finsk strafflag inte känner någon allmän kriminalisering av förberedelse för brott.

Eftersom stadgan i denna punkt verkar sträcka sig rätt långt från själva huvudhandlingen – ända fram till försök till medverkan – måste för säkerhets skull också förberedelse för aggressionsbrott kriminaliseras. Det finns också nationella skäl för detta. Ett aggressionsbrott förutsätter särskild förhandsplanering som man tillräckligt tidigt måste kunna ingripa i.

I början av straffbestämmelsen hänvisas det med avseende på kretsen av förövare till personer som avses i kapitlets 4 a § 1 mom. Så som ovan har beskrivits har kretsen av förövare begränsats till att omfatta personer

inom statens högsta politiska eller militära ledning. Detsamma gäller försök till detta brott. Det är naturligt att denna begränsning av förövarkretsen gäller förberedelse för detta brott, tidsmässigt ännu tidigare än ett försök. Så som också har konstaterats tidigare tillämpas enligt den till artikel 25 i Internationella brottmålsdomstolens stadga fogade nya 3a-punkten bestämmelserna i artikel 25 med avseende på aggressionsbrott endast på personer som är i position att faktiskt bestämma över eller leda en stats politiska och militära åtgärder. När det gäller de personer som kan komma i fråga som förövare av förberedelse till aggressionsbrott är alltså det som tidigare har redogjorts i samband med aggressionsbrottet tillämpligt.

Förberedelse till aggressionsbrott är fråga om en förberedande fas av brottet som föregår ett försök och som syftar till genomförande av ett aggressionsbrott. I straffbestämmelsen uttrycks detta med ett för förberedelse signifikativt subjektivt kriterium, enligt vilket förövaren i avsikt att begå ett aggressionsbrott som avses i kapitlets 4 a § agerar på ett sätt som definieras i 1 eller 2 punkten i 4 b § om förberedelse till aggressionsbrott.

Förberedelse till aggressionsbrott kan förverkligas genom att en person med någon annan person som uppfyller förövarkriteriet kommer överens om att begå ett aggressionsbrott (punkt 1) eller gör upp en detaljerad plan för att begå ett aggressionsbrott (punkt 2). När det gäller förberedelse till aggressionsbrott kan man rätt långt stödja sig på de motiveringar som framfördes i samband med behandlingen av förberedelse till folkmord enligt 11 kap. 2 § i strafflagen (RP 55/2007 rd, s. 20–21). Rekvisitets första punkt handlar om att man kommer överens om att begå ett brott, alltså om en form av förberedelse till brott av sammansvärjningstyp. De som kommer överens om brottet är personer som uppfyller förövarkriteriet. Rekvisitet för förberedelse till aggressionsbrott förutsätter i 2 punkten att en person som uppfyller förövarkriteriet gör upp en detaljerad plan för att begå ett aggressionsbrott. Planen måste vara detaljerad för att det ska gå att se att det är fråga om en seriös och verklig plan som bör tas ad notam. Det ska dock inte ställas alltför höga krav på hur detaljerad planen ska vara.

Helt orealistiska överenskommelser och planer blir utanför bestämmelsens tillämpningsområde. Bestämmelsen syftar till att kriminalisera sådan verksamhet för att begå ett aggressionsbrott som avses i rekvisitet av personer som avses i 4 a § 1 mom., där dessa personer när lämpligt tillfälle ges kan börja genomföra överenskommelsen eller planen, samt uppgörandet av en sådan detaljerad genomförbar plan som måste tas på allvar.

Straffet är enligt förslaget detsamma som för förberedelse till folkmord, alltså fängelse i minst fyra månader och högst fyra år.

12 §. Förmans ansvar. Enligt gällande 12 § ska en militär förman eller en annan förman dömas som gärningsman eller som medverkande till straff för de gärningar som avses i 1, 3–7 och 13 § eller för försök till dessa gärningar, om väpnade styrkor eller underlydande som står under förmannens faktiska myndighet och kontroll begår gärningarna på grund av att förmannen har försummat sin skyldighet att utöva tillsyn över dessa styrkor eller personer på behörigt sätt, och 1) förmannen antingen har vetat eller med hänsyn till omständigheterna borde ha vetat att styrkorna eller de underlydande personerna var i färd med eller stod i begrepp att utföra brotten i fråga, och 2) förmannen har underlåtit att vidta de nödvändiga och skäliga åtgärder som kan krävas av honom eller henne för att förhindra att brotten utfördes.

Enligt förslaget ändras paragrafen så att den också omfattar aggressionsbrott och förberedelse till aggressionsbrott. Uttrycket ”3–7 §” i gällande lydelse täcker inte nya 4 a och 4 b § som ska läggas till kapitlet, utan de måste nämnas separat.

Bakgrunden till bestämmelsen om förmans ansvar återfinns i artikel 28 i Romstadgan. Den handlar om militära befälhavares och andra förmäns ansvar för brott som omfattas av den domstolens jurisdiktion. Aggressionsbrottet utgör inget undantag från tillämpningsområdet för artikel 28.

Tillämpningsområdet för bestämmelsen om förmans ansvar torde vara mycket begränsat till den del det gäller en situation där en underlydande begår eller avser begå ett aggressionsbrott. Den krets som kan göra sig skyldig till ett aggressionsbrott är ju mycket snäv. Medan artikeln i Romstadgan och på motsva-

rande sätt gällande 12 § bör tolkas så att de också gäller delaktighet i de brott de avser, täcker förslagens bestämmelse också förmans ansvar för att underlydande är delaktiga i ett aggressionsbrott.

13 §. Underlåtenhet att anmäla brott av en underlydande. Enligt gällande 13 § ska en militär förman eller en annan förman som underlåter att vidta de nödvändiga och skäliga åtgärder som kan krävas av honom eller henne för att till myndigheterna hänskjuta ett i 1 eller 3–7 § eller i denna paragraf avsett brott som en underlydande som står under förmannens faktiska myndighet och kontroll misstänks ha begått, för underlåtenhet att anmäla brott av en underlydande dömas till böter eller fängelse i högst två år. En förman som medverkar i den underlydandes brott eller som enligt förutsättningarna i 12 § är gärningsman eller medverkar i det brott som den underlydande begår ska dock inte dömas för underlåtenhet att anmäla brott av en underlydande.

Bakgrunden också till denna bestämmelse är artikel 28 i Romstadgan. Även denna paragraf bör ändras så att den täcker aggressionsbrottet och förberedelse för det brottet. Följaktligen ska 4 a och 4 b § nämnas separat i paragrafen.

14 §. Regeringens befallning och befallning av förman. Enligt gällande paragraf ska den som har begått krigsförbrytelse, grov krigsförbrytelse eller lindrig krigsförbrytelse eller försök till något av dessa brott på befallning av en myndighet som utövar regeringsmakt eller någon annan som utövar offentlig makt eller på befallning av en förman inte vara fri från straffansvar, såvida inte 1) personen hade rättslig skyldighet att åtlyda befallningen från regeringen eller från förmannen i fråga, 2) personen inte visste att befallningen var lagstridig, och 3) befallningen inte var uppenbart lagstridig.

Bestämmelsen grundar sig på artikel 33 i Romstadgan. Artikeln ska enligt punkt 2 tolkas så att en befallning att begå folkmord eller brott mot mänskligheten är uppenbart rättsstridig. Avseende de brott som avses i 11 kap. ska därför enligt gällande paragraf ansvarsfrihet gälla för de av brotten som faller inom nämnda domstols jurisdiktion, dvs.

krigsförbrytelse, grov krigsförbrytelse och lindrig krigsförbrytelse.

Aggressionsbrottet har i Romstadgan inte uteslutits från eventuell ansvarsfrihet. Det föreslås att det till paragrafen läggs till ett omnämmande om aggressionsbrottet och förberedelse till aggressionsbrott. I detsamma måste dock ordalydelsen i paragrafen ändras något, eftersom försök till förberedelse till aggressionsbrott inte avses vara straffbart.

I praktiken kommer ansvarsfrihet knappast i fråga varken med avseende på förövare av det egentliga aggressionsbrottet eller av förberedelse till det. Till rekvisitet för aggressionsbrottet hör att det uppenbart strider mot FN-stadgan. I det fallet har det dock tveksamt utan också varit klart lagstridigt, vilket eventuella förövare och förberedare av aggressionsbrottet i hög tjänsteställning sannolikt också har insett. Däremot kan emellertid svaret för den som är delaktig i aggressionsbrottet eller i förberedelse till det i vissa fall kanske bedömas på annat sätt.

Eftersom behovet av en grund för sådan ansvarsfrihet som avser aggressionsbrottet eller förberedelse till det alltså inte kan uteslutas, föreslås att aggressionsbrottet och förberedelse till det uttryckligen anges i 14 §.

14 a §. Åtalsrätt. Enligt förslaget bestämmer riksåklagaren om åtal för aggressionsbrott och förberedelse till aggressionsbrott.

Ovan har konstaterats att möjliga finländska aktörer bland de politiska beslutsfattarna som kan bli åtalade för aggressionsbrottet åtminstone kunde vara republikens president och medlemmarna av statsrådet. Vid riksrätten utför riksåklagaren åtal mot republikens president och medlemmar av statsrådet (113 och 114 § i grundlagen). Även om det är riksdagen som i dessa fall beslutar om åtal, är riksåklagarens andel i rättegången central. Det vore konsekvent att riksåklagaren också beslutar om att väcka åtal när det inte föreligger specialbestämmelser enligt grundlagen om att väcka åtal för aggressionsbrottet, dvs. med avseende på riksdagsledamöter, militärpersoner och andra eventuella inhemska aktörer som kan åtalas för aggressionsbrottet och förberedelse till aggressionsbrottet. Detta kan motiveras också med brottets allvarliga karaktär.

På motsvarande sätt finns det goda grunder för att riksåklagaren ska besluta om väckande av åtal när åtalet gäller ett angrepp mot Finland och en utländsk aktör. När det är fråga om ett brott som har begåtts utomlands, får målet enligt 1 kap. 12 § inte prövas i Finland utan riksåklagarens åtalsförordnande. Ett angrepp mot Finland kan emellertid också vara ett brott som har begåtts i Finland och som utan den föreslagna specialbestämmelsen inte skulle omfattas av riksåklagarens beslutande-rätt.

Riksåklagaren ska också bestämma vem som ska utföra åtalet.

15 kap. Om brott mot rättskipning

10 §. Underlåtenhet att anmäla grovt brott. I paragrafen föreskrivs straff för underlåtenhet att anmäla ett grovt brott som är på färde. I paragrafens 1 mom. förtecknas allvarliga brott som när de är på färde vid hot om straff ska underrättas myndigheterna eller den som hotas av brottet, medan brottet ännu kan förhindras. De allvarligaste brotten i 11 kap. är redan upptagna i förteckningen. I konsekvensens namn föreslås att aggressionsbrottet och förberedelse till aggressionsbrott läggs till förteckningen.

Till den fogas enligt förslaget samtidigt överträdelse av förbudet mot infanteriminor. Straffbestämmelsen om det brottet (11 kap. 7 a §) fogades till strafflagen genom lag 1466/2011. I det sammanhanget ändrades dock inte 15 kap. 10 §. Överträdelse av förbudet mot infanteriminor är såväl till gärningssättet som till straffskalan jämförbar med överträdelse av förbudet mot kemiska vapen och mot biologiska vapen, vilka redan nu nämns i brottsförteckningen i 1 mom. i paragrafen. Denna ändring brådskar inte och kan alltså gott genomföras i samband med regeringens proposition om aggressionsbrottet, trots att ändringen kanske inte genast träder i kraft.

2.3 Tvångsmedelslagen

10 kap. Hemliga tvångsmedel

3 §. Teleavlyssning och dess förutsättningar. I 2 mom. i paragrafen om teleavlyssning

finns en förteckning över brott i samband med vilka förundersökningsmyndigheten kan beviljas tillstånd att utföra teleavlyssning av en teledress eller teleterminalutrustning som en misstänkt innehar eller annars kan antas använda. Momentets 1 punkt gäller brotten enligt 11 kap. i strafflagen. Det föreslås att aggressionsbrottet och förberedelse till aggressionsbrott som brott som berättigar till teleavlyssning läggs till denna punkt.

17 §. Bostadsavlyssning och dess förutsättningar. Förundersökningsmyndigheten kan beviljas tillstånd att rikta teknisk avlyssning mot ett utrymme som används för stadigvarande boende och där den som är misstänkt för brott sannolikt befinner sig (bostadsavlyssning). Paragrafen innehåller en förteckning över brott i samband med vilka bostadsavlyssning kan tillåtas med avseende på den som är misstänkt. Paragrafens 1 punkt gäller brotten enligt 11 kap. i strafflagen. Det föreslås att aggressionsbrottet och förberedelse till aggressionsbrott läggs till denna punkt.

3 Ikraftträdande

Ändringarna till Romstadgan träder i enlighet med artikel 121.5 i stadgan för varje stadgeparts del i kraft ett år från den dag då åtagandeinstrumentet deponerades. Lagarna föreslås träda i kraft samtidigt som ändringarna till stadgan träder i kraft för Finlands del, vid en tidpunkt som bestäms genom förordning av statsrådet.

Avvikande från det nationella ikraftträdandet av ändringarna kommer ICC att kunna utöva sin jurisdiktion över aggressionsbrottet först efter att stadgeparterna har fattat ett separat beslut om detta. Ett sådant beslut kan fattas tidigast den 1 januari 2017, förutsatt att minst 30 stadgeparter har ratificerat bestämmelserna som avser aggressionsbrottet och att dessa bestämmelser också har trätt i kraft för dessa staters del.

Enligt 27 § 22 punkten i lagen om självstyrelse för Åland (1144/1991) har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om straffrätt. Ändringarna till Romstadgan innehåller inga bestämmelser som hör till landskapet Ålands behörighet och lagtingets bifall behöver följaktligen inte inhämtas för den författning genom vilken ändringarna sätts i kraft.

4 Behovet av riksdagens samtycke och behandlingsordning

4.1 Behovet av riksdagens samtycke

Enligt 94 § 1 mom. i grundlagen krävs riksdagens godkännande för fördrag och andra internationella förpliktelser som innehåller sådana bestämmelser som hör till området för lagstiftningen eller annars har avsevärd betydelse, eller som enligt grundlagen av någon annan anledning kräver riksdagens godkännande. Enligt grundlagsutskottets tolkningspraxis avser riksdagens grundlagsfästa befogenhet alla de bestämmelser i internationella förpliktelser som i materiellt hänseende hör till området för lagstiftningen. Bestämmelserna i avtalet ska anses höra till området för lagstiftningen, 1) om den gäller utövande eller begränsning av någon grundläggande fri- eller rättighet som är skyddad i grundlagen, 2) om den i övrigt gäller grunderna för individens rättigheter och skyldigheter, 3) om den sak som bestämmelsen gäller enligt grundlagen ska föreskrivas i lag, 4) om det finns lagbestämmelser om den sak som bestämmelsen gäller, eller 5) om det enligt rådande uppfattning i Finland ska lagstiftas om saken. Frågan påverkas inte av om en bestämmelse strider mot eller överensstämmer med en lagbestämmelse i Finland (GrUU 11, 12 och 45/2000 rd).

Genom resolution RC/Res.5 antogs en ändring till artikel 8.2 stycke e till Romstadgan som har till följd att användande av gifter eller förgiftade vapen, användande av kvävande, giftiga eller andra gaser och alla likvärdiga vätskor, ämnen eller medel och användande av kulor som lätt utvidgar sig eller tillplattas i människokroppen framöver i egenkap av krigsförbrytelser faller inom Internationella brottmålsdomstolens jurisdiktion också i statsinterna väpnade konflikter. Dessutom ändrades stadgan genom resolution RC/Res.6 så att en ny artikel 8a med en definition av aggressionsbrottet lades till stadgan. Enligt 8 § i grundlagen ska det föreskrivas i lag om handlingar som leder till straffrättsligt ansvar. Följaktligen hör både ändringen i artikel 8.2 stycke e och nya artikel 8a till området för lagstiftningen.

De till Romstadgan fogade nya artiklarna 15a och 15b gäller utövande av ICC:s jurisdiktion. Den förstnämnda artikeln gäller förutsättningarna för ICC:s jurisdiktion över aggressionsbrottet i de situationer där det är fråga om en utredning som har inletts genom att en stadgepart har hänskjutit den till åklagaren eller inletts på åklagarens eget initiativ. Den senare artikeln innehåller bestämmelser om förutsättningarna för jurisdiktion över aggressionsbrottet när FN:s säkerhetsråd har hänskjutit situationen till domstolen. Bestämmelserna om utövande av domsrätt ingår i 3 § och 9 kap. i grundlagen. I Finland regleras domstolarnas jurisdiktion genom lag. Eftersom bestämmelserna gäller ett måls anhängiggörande och tagande till behandling har de dessutom en koppling till 21 § i grundlagen som garanterar en rättvis rättegång. Dessa bestämmelser hör följaktligen till området för lagstiftningen.

Till artiklarna 9.1 och 20.3 i stadgan har det fogats hänvisningar till aggressionsbrottet enligt artikel 8a. Artikel 9 i stadgan innehåller en hänvisning till brottskriterierna för alla brottsdefinitioner enligt stadgan vilka ska vara domstolen till hjälp vid tolkningen och tillämpningen av brottsrekvisiten. Brottsrekvisiten är en väsentlig del av uppkomsten av individuellt straffrättsligt ansvar. Med stöd av 8 § i grundlagen ska det föreskrivas i lag om handlingar som leder till straffrättsligt ansvar. Bestämmelser om brottsrekvisit finns i finska strafflagen, således hör ändringen till artikel 9 till området för lagstiftningen. Artikel 20 i stadgan innehåller principen *ne bis in idem* som enligt ett uttryckligt omnämnande i förarbetena till grundlagsreformen hör till de garantier för en rättvis rättegång enligt 21 § i grundlagen som ska tryggas i lag (RP 309/1993 rd, s. 74). Ändringen till artikel 20.3 i stadgan hör därför till området för lagstiftningen.

Dessutom har det till artikel 25 i stadgan fogats en ny punkt 3a där det fastställs att endast en person som är i position att faktiskt bestämma över och leda de politiska och militära åtgärderna hos en stat kan begå ett aggressionsbrott. I artikel 25 i stadgan regleras om personligt straffrättsligt ansvar, vilket i Finland regleras i 3 kap. i strafflagen. Det finns dock i grundlagen bestämmelser om

begränsningar som grundar sig på en persons officiella ställning, till exempel för riksdagsledamöter i 30 §, för republikens president i 113 § och för medlemmar av statsrådet i 114–116 §. Bestämmelsen i fråga hör följaktligen till området för lagstiftningen.

På anförda grunder hör ändringarna till Romstadgan till området för lagstiftningen och riksdagens samtycke krävs för att de ska godkännas.

4.2 Behandlingsordning

Regeringens proposition inkluderar ett förslag till lag om sättande i kraft av ändringarna i Romstadgan. Dessutom innehåller propositionen förslag till ändring av strafflagen och tvångsmedelslagen.

De till stadgan fogade artiklarna 15a och 15b gäller förutsättningarna för utövande av ICC:s jurisdiktion. Aggressionsbrottet hörde redan från början till brotten enligt artikel 5 i Romstadgan som faller inom ICC:s jurisdiktion, men domstolen har inte kunnat utöva sin jurisdiktion innan aggressionsbrottsdefinitionen hade godkänts. Grundlagsutskottet ansåg i sitt utlåtande i samband med godkännandet av Romstadgan att bestämmelserna om domstolens jurisdiktion inte strider mot grundlagens bestämmelser om statens suveränitet och den dömande makten (GrUU 45/2000 rd, s.5). Grundlagsutskottet ansåg att brottmålsdomstolens jurisdiktion bara i ringa utsträckning påverkar statens suveränitet på det sätt som avses i förarbetena till grundlagsreformen.

Artikel 20 i stadgan innehåller förbudet *ne bis in idem* (negativ rättskraft), enligt vilken ingen ska åtalas eller dömas flera gånger för samma gärning. Genom ändringen till artikel 20.3 tillades en hänvisning till aggressionsbrottet. Principen om negativ rättskraft ingår i rättskyddsgarantierna enligt 21 § 2 mom. i grundlagen. Artikel 20 i stadgan gör det möjligt att avvika från denna princip i en situation, där en tidigare nationell behandling har varit avsedd att skydda personen i fråga från straffrättsligt ansvar i frågor som faller inom ICC:s jurisdiktion eller där den tidigare domstolsbehandlingen inte har skett i en oavhängig och opartisk domstol och rättegångsförfarandet inte har motsvarat syftet att ställa

personen inför rätta. I den ursprungliga regeringspropositionen om godkännande av Romstadgan sägs det att artikel 20 inte ska anses vara problematisk ur grundlagssynpunkt (RP 161/2000 rd). Också grundlagsutskottet ansåg i sitt utlåtande att artikel 20 i stadgan ur grundlagssynpunkt var oproblematiske (GrUU 45/2000 rd, s. 7).

Endast en person som är i position att faktiskt bestämma över eller leda en stats politiska och militära åtgärder kan begå ett aggressionsbrott. Det är varken nödvändigt eller ens möjligt att på förhand uttömmande fastställa denna personkrets. En av de mest centrala personerna som nationellt kan begå aggressionsbrott är republikens president som enligt sista satsen i 93 § 1 mom. i grundlagen med riksdagens samtycke beslutar om krig och fred. Grundlagens 113 § föreskriver om republikens presidents straffrättsliga ansvar. Om justitiekanslern, justitieombudsmannen eller statsrådet anser att republikens president har gjort sig skyldig till landsförräderibrott, högförräderibrott eller brott mot mänskligheten, ska detta meddelas riksdagen. Om riksdagen då med tre fjärdedelar av de avgivna rösterna beslutar att åtal skall väckas, ska riksåklagaren utföra åtal vid riksrätten och presidenten under tiden avhålla sig från ämbetsutövning. I andra fall får åtal inte väckas mot presidenten med anledning av en ämbetsåtgärd. Det är värt att notera att, om inga åtalsåtgärder inleds nationellt, ICC-åklagaren dock alltid inom sin jurisdiktion kan besluta om att väcka åtal i ICC med stöd av subsidiaritetsprincipen.

Enligt regeringspropositionen om grundlagen från 1998 (RP 1/1998 rd, s. 168) avses i bestämmelsen brott som med beaktande av att gärningen har vittgående konsekvenser eller är synnerligen grov snarare måste anses vara riktade mot humaniteten och hela mänskligheten än mot någon enskild person. Straffbestämmelser som avser dessa brott ingår i 11 kap. i strafflagen.

I samband med ratificeringen av Romstadgan granskade riksdagens grundlagsutskott bestämmelsen i artikel 27 i stadgan om att officiell ställning saknar betydelse. Enligt grundlagsutskottet bör begreppet "brott mot mänskligheten" i 113 § i grundlagen tolkas självständigt och ansåg att innebörden inte

nödvändigtvis är förknippad med vad 11 kap. i strafflagen föreskriver som straffbart i egenskap av brott mot humaniteten, alltså mänskligheten. Det är enligt grundlagsutskottet befogat att räkna in folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser enligt artikel 6–8 i stadgan i det ansvarsområde som begreppet "brott mot mänskligheten" i 113 § avser (GrUU 45/2000 rd, s. 5).

Det resonerades kring frågan också när 11 kap. i strafflagen senast reformerades. I den regeringspropositionen (RP 55/2007 rd, s. 10) konstaterades det att det inte finns något tvingande eller brådskande behov av att ändra 113 § i Finlands grundlag. Inexaktheten i hänvisningen är obetydlig, och det är befogat att bestämmelsen i grundlagen ska tolkas så att med landsförräderibrott, högförräderibrott och brott mot mänskligheten avses straffbestämmelserna i strafflagens 11–13 kap. När bestämmelsen tolkas på detta sätt, är republikens president i sina ämbetsåtgärder straffrättsligt ansvarig för bl.a. folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser. Det krav på att officiell ställning ska sakna betydelse som finns i artikel 27 i stadgan för Internationella brottmålsdomstolen uppfylls även till dessa delar.

Riksdagen lagutskott påpekade då "för justitieministeriet att det i samband med den planerade revideringen av grundlagen kunde övervägas om formuleringen i 113 § bör ses över för att samtliga brott i artikel 6–8 i Romstadgan klart och tydligt ingår i presidentens straffrättsliga ansvar" (LaUB 1/2008 rd, s. 3). År 2008 tillsattes arbetsgruppen Grundlag 2008 för att bereda och kartlägga frågor som har samband med grundlagens funktion och eventuella behov av ändring. I arbetsgruppens promemoria har detta ställningstagande av lagutskottet beaktats. Arbetsgruppens ställningstagande i det hänseendet säger dock att regleringen i 113 § i grundlagen om presidentens straffrättsliga ansvar inte behöver revideras (Justitieministeriets arbetsgruppsbetänkanden 2008:8, s. 79–80, på finska). Kommittén för en översyn av grundlagen som hade tillsatts för att bereda nödvändiga ändringar av grundlagen med arbetsgruppens utredning som bas återkom i sitt betänkande inte längre till eventuella behov av att ändra 113 § i grundlagen.

Den definition av aggressionsbrottet som nu föreläggs för godkännande verkar strängt taget inte ingå i tillämpningsområdet för ordalydelsen i 113 § i grundlagen. Dock, med beaktande av att den aktuella termen "brott mot mänskligheten" i grundlagen också enligt lagutskottets tidigare ställningstagande bör ges en självständig innebörd, bör tolkningen av paragrafen utgå från att den täcker åtminstone alla de allra allvarligaste internationella brotten enligt Romstadgan. Enligt sin definition förutsätts det av en angreppshandling att den uppenbart strider mot FN-stadgan, vilket med beaktande av förbudet mot väpnat våld i stadgan också stödjer en tolkning, enligt vilken aggressionsbrottet antingen kan ses som en form av krigsförbrytelse enligt 113 § eller som ett brott mot mänskligheten i grundlagens mening. Följaktligen är regeringen av den uppfattningen att 113 § i grundlagen inte behöver ändras till följd av denna proposition.

Lagförslagen kan enligt regeringens uppfattning godkännas i vanlig lagstiftningsordning. Det anses dock befogat att inhämta grundlagsutskottets utlåtande om propositionen.

Med stöd av vad som anförts ovan och i enlighet med 94 § i grundlagen föreslås att

riksdagen godkänner de ändringar till stadgan för Internationella brottmålsdomstolen som antagits i Kampala den 10 och 11 juni 2010.

Med stöd av vad som anförts ovan och eftersom ändringarna till stadgan för Internationella brottmålsdomstolen innehåller bestämmelser som hör till området för lagstiftningen föreläggs riksdagen samtidigt följande lagförslag:

*Lagförslag***1.****Lag****om sättande i kraft av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i ändringarna från 2010 till Romstadgan för Internationella brottmålsdomstolen**

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §
De bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i de i Kampala den 10 och 11 juni 2010 antagna ändringarna till Romstadgan för Internationella brottmålsdomstolen gäller som lag sådana Finland har förbundit sig till dem.

2 §
Om sättande i kraft av de övriga bestämmelserna i de ändringar som avses i 1 § och om ikraftträdandet av denna lag bestäms genom förordning av statsrådet.

2.**Lag****om ändring av strafflagen**

I enlighet med riksdagens beslut *ändras* i strafflagen (39/1889) 2 c kap. 11 § 1 mom. 1 punkten, 8 kap. 10 § 1 mom., 11 kap. 12–14 § och 15 kap. 10 § 1 mom., sådana de lyder, 2 c kap. 11 § 1 mom. 1 punkten och 15 kap. 10 § 1 mom. i lag 990/2009 samt 8 kap. 10 § 1 mom. och 11 kap. 12–14 § i lag 212/2008, och

fogas till 11 kap. nya 4 a, 4 b och 14 a § som följer:

2 c kap.

Om fängelse

11 §

Avtjänande av hela strafftiden i fängelse

När en domstol dömer ut ett straff, kan den på yrkande av åklagaren besluta att den

dömde frigges från fängelset först när han eller hon avtjänat hela den ådömda strafftiden, om

1) gärningsmannen döms till fängelse på viss tid, minst tre år, för mord, dråp, dråp under förmildrande omständigheter, grov misshandel, grov våldtäkt, grovt sexuellt utnyttjande av barn, grovt rån, grovt sabotage, folkmord, brott mot mänskligheten, grovt brott mot mänskligheten, aggressionsbrott,

krigsförbrytelse, grov krigsförbrytelse, tortyr, grov människohandel, tagande av gisslan, grovt äventyrande av andras hälsa, kärnladdningsbrott, kapning, brott som begåtts i terroristiskt syfte eller för försök till något sådant brott eller medverkan till det,

8 kap.

Om preskription

10 §

När utdömt fängelsestraff förfaller

Ett fängelsestraff på livstid och ett fängelsestraff på viss tid som dömts ut för folkmord, brott mot mänskligheten, grovt brott mot mänskligheten, aggressionsbrott, krigsförbrytelse eller grov krigsförbrytelse förfaller inte.

11 kap.

Om krigsförbrytelser och brott mot mänskligheten

4 a §

Aggressionsbrott

Om den som är i position att faktiskt bestämma över eller leda en stats politiska och militära åtgärder utför en angreppshandling som till sin karaktär, svårighetsgrad och omfattning uppenbart strider mot Förenta nationernas stadga (FördrS 1/1956) ska han eller hon för *aggressionsbrott* dömas till fängelse i minst fyra år eller på livstid.

Försök är straffbart.

Med angreppshandling avses att en stat brukar vapenmakt mot en annan stats suveränitet, territoriella integritet eller politiska oberoende eller på annat sätt oförenligt med Förenta nationernas stadga.

Sådana angreppshandlingar är oavsett krigsförklaring i enlighet med Förenta nationernas generalförsamlings resolution 3314

(XXIX) av den 14 december 1974 följande handlingar av en stat eller dess väpnade styrkor:

1) en invasion eller attack mot en annan stats territorium, en militär ockupation som invasionen eller attacken leder till och annektering av en annan stats territorium helt eller delvis,

2) bombardemang av en annan stats territorium eller annat bruk av vapen mot en annan stats territorium,

3) blockad av en annan stats hamnar eller kust,

4) attack mot en annan stats land-, sjö- eller luftstridskrafter eller mot sjö- eller luftflottan,

5) användning av trupper som enligt fördrag befinner sig inom en annan stats territorium i strid med fördragsvillkoren eller kvarhållande av trupperna på den andra stats territorium efter att fördraget har upphört att gälla,

6) tillåtelse för en annan stats trupper som enligt fördrag befinner sig inom stats territorium att använda territoriet för en angreppshandling mot en tredje stat,

7) utsändande av beväpnade trupper, grupper, irreguljära trupper eller legosoldater, om dessa mot en annan stat utför handlingar som är så allvarliga att de kan jämföras med handlingarna i 1–6 punkten, eller ett betydande deltagande i utsändandet av sådana trupper.

4 b §.

Förberedelse till aggressionsbrott

En i 4 a § 1 mom. avsedd person som i avsikt att begå ett aggressionsbrott enligt 4 a §

1) med någon annan sådan person kommer överens om att begå ett aggressionsbrott eller

2) gör upp en detaljerad plan för att begå ett aggressionsbrott.

ska för *förberedelse till aggressionsbrott* dömas till fängelse i minst fyra månader och högst fyra år.

12 §

Förmans ansvar

En militär förman eller en annan förman ska dömas som gärningsman eller som medverkande till straff för de gärningar som avses i 1, 3, 4, 4 a, 4 b, 5–7 och 13 § eller för försök till dessa gärningar, om väpnade styrkor eller underlydande som står under förmannens faktiska myndighet och kontroll begår gärningarna på grund av att förmannen har försummat sin skyldighet att utöva tillsyn över dessa styrkor eller personer på behörigt sätt, och om

1) förmannen antingen har vetat eller med hänsyn till omständigheterna borde ha vetat att styrkorna eller de underlydande personerna var i färd med eller stod i begrepp att utföra brotten i fråga, och

2) förmannen har underlåtit att vidta de nödvändiga och skäligen åtgärder som kan krävas av honom eller henne för att förhindra att brotten utfördes.

13 §

Underlåtenhet att anmäla brott av en underlydande

En militär förman eller en annan förman som underlåter att vidta de nödvändiga och skäligen åtgärder som kan krävas av honom eller henne för att till myndigheterna hänskjuta ett i 1, 3, 4, 4 a, 4 b eller 5–7 § eller i denna paragraf avsett brott som en underlydande som står under förmannens faktiska myndighet och kontroll misstänks ha begått, ska för *underlåtenhet att anmäla brott av en underlydande* dömas till böter eller fängelse i högst två år.

En förman som medverkar i den underlydandes brott eller som enligt villkoren i 12 § är gärningsman eller medverkar i det brott som den underlydande begår ska dock inte dömas för underlåtenhet att anmäla brott av en underlydande.

14 §

Regeringens befallning och befallning av förman

Den som har begått aggressionsbrott, krigsförbrytelse, grov krigsförbrytelse eller lindrig krigsförbrytelse eller försök till något av dessa brott eller förberedelse till aggressionsbrott på befallning av en myndighet som utövar regeringsmakt eller någon annan som utövar offentlig makt eller på befallning av en förman ska inte vara fri från straffansvar, såvida inte

1) personen hade rättslig skyldighet att ålyda befallningen från regeringen eller från förmannen i fråga,

2) personen inte visste att befallningen var lagstridig, och

3) befallningen inte var uppenbart lagstridig.

14 a §

Åtalsrätt

Riksåklagaren beslutar om väckande av åtal för aggressionsbrott och för förberedelse till aggressionsbrott. Riksåklagaren bestämmer då också vem som ska utföra åtalet.

15 kap.

Om brott mot rättskipning

10 §

Underlåtenhet att anmäla grovt brott

Den som vet att folkmord, förberedelse till folkmord, brott mot mänskligheten, grovt brott mot mänskligheten, aggressionsbrott, förberedelse till aggressionsbrott, krigsförbrytelse, grov krigsförbrytelse, tortyr, brott mot förbudet mot kemiska vapen, brott mot förbudet mot biologiska vapen, brott mot förbudet mot infanteriminor, äventyrande av Finlands suveränitet, landsförräderi, grovt landsförräderi, spioneri, grovt spioneri, högförräderi, grovt högförräderi, våldtäkt, grov våldtäkt, grovt sexuellt utnyttjande av barn, mord, dråp, dråp under förmildrande om-

ständigheter, grov misshandel, rån, grovt rån, människohandel, grov människohandel, tagande av gisslan, grovt sabotage, grovt äventyrande av andras hälsa, kärnladdningsbrott, kapning, brott enligt 34 a kap. 1 § 1 mom. 3 punkten som begåtts i terroristiskt syfte, grov miljöförstöring eller grovt narkotikabrott är på färde, men underlåter att i tid medan brottet ännu kan förhindras underrätta myndigheterna eller den som hotas av brottet, ska, om

brottet eller ett straffbart försök därtill sker, för *underlåtenhet att anmäla grovt brott* dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.

—————
Om ikraftträdandet av denna lag bestäms genom förordning av statsrådet.

3.

Lag**om ändring av 10 kap. 3 och 17 § i tvångsmedelslagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i tvångsmedelslagen (806/2011) 10 kap. 3 § 2 mom. 1 punkten och 17 § 1 mom. 1 punkten, sådana de lyder, 10 kap. 3 § 2 mom. 1 punkten i lag 1146/2013 och 17 § 1 mom. 1 punkten i lag 1468/2011, som följer:

10 kap.

Hemliga tvångsmedel

3 §

Teleavlyssning och dess förutsättningar

Förundersökningsmyndigheten kan ges tillstånd att rikta teleavlyssning mot en teleadress eller teleterminalutrustning som en misstänkt innehar eller annars kan antas använda, om den misstänkte är skäligen misstänkt för

1) folkmord, förberedelse till folkmord, brott mot mänskligheten, grovt brott mot mänskligheten, aggressionsbrott, förberedelse till aggressionsbrott, krigsförbrytelse, grov krigsförbrytelse, tortyr, brott mot förbudet mot kemiska vapen, brott mot förbudet mot biologiska vapen, brott mot förbudet mot infanteriminor,

17 §

Bostadsavlyssning och dess förutsättningar

Förundersökningsmyndigheten kan beviljas tillstånd att rikta teknisk avlyssning mot ett utrymme som används för stadigvarande boende och där den som är misstänkt för brott sannolikt befinner sig (bostadsavlyssning). Det krävs dessutom att personen är skäligen misstänkt för

1) folkmord, förberedelse till folkmord, brott mot mänskligheten, grovt brott mot mänskligheten, aggressionsbrott, förberedelse till aggressionsbrott, krigsförbrytelse, grov krigsförbrytelse, tortyr, brott mot förbudet mot kemiska vapen, brott mot förbudet mot biologiska vapen, brott mot förbudet mot infanteriminor,

Om ikraftträdandet av denna lag bestäms genom förordning av statsrådet.

Helsingfors den 4 december 2014

Statsminister**ALEXANDER STUBB**Ambassadråd *Satu Suikkari-Kleven*

2.

Lag**om ändring av strafflagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i strafflagen (39/1889) 2 c kap. 11 § 1 mom. 1 punkten, 8 kap. 10 § 1 mom., 11 kap. 12–14 § och 15 kap. 10 § 1 mom., sådana de lyder, 2 c kap. 11 § 1 mom. 1 punkten och 15 kap. 10 § 1 mom. i lag 990/2009 samt 8 kap. 10 § 1 mom. och 11 kap. 12–14 § i lag 212/2008, och
fogas till 11 kap. nya 4 a, 4 b och 14 a § som följer:

Gällande lydelse

2 c kap.

Om fängelse

11 §

Avtjänande av hela strafftiden i fängelse

När en domstol dömer ut ett straff, kan den på yrkande av åklagaren besluta att den dömda frigges från fängelset först när han eller hon avtjänat hela den ådömda strafftiden, om

1) gärningsmannen döms till fängelse på viss tid, minst tre år, för mord, dråp, dråp under förmildrande omständigheter, grov misshandel, grov våldtäkt, grovt sexuellt utnyttjande av barn, grovt rån, grovt sabotage, folkmord, brott mot mänskligheten, grovt brott mot mänskligheten, krigsförbrytelse, grov krigsförbrytelse, tortyr, grov människohandel, tagande av gisslan, grovt äventyrande av andras hälsa, kärnladdningsbrott, kapning, brott som begåtts i terroristiskt syfte eller för försök till något sådant brott eller medverkan till det,

Föreslagen lydelse

2 c kap.

Om fängelse

11 §

Avtjänande av hela strafftiden i fängelse

När en domstol dömer ut ett straff, kan den på yrkande av åklagaren besluta att den dömda frigges från fängelset först när han eller hon avtjänat hela den ådömda strafftiden, om

1) gärningsmannen döms till fängelse på viss tid, minst tre år, för mord, dråp, dråp under förmildrande omständigheter, grov misshandel, grov våldtäkt, grovt sexuellt utnyttjande av barn, grovt rån, grovt sabotage, folkmord, brott mot mänskligheten, grovt brott mot mänskligheten, *aggressionsbrott*, krigsförbrytelse, grov krigsförbrytelse, tortyr, grov människohandel, tagande av gisslan, grovt äventyrande av andras hälsa, kärnladdningsbrott, kapning, brott som begåtts i terroristiskt syfte eller för försök till något sådant brott eller medverkan till det,

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

8 kap.

8 kap.

Om preskription**Om preskription**

10 §

10 §

*När utdömt fängelsestraff förfaller**När utdömt fängelsestraff förfaller*

Ett fängelsestraff på livstid och ett fängelsestraff på viss tid som dömts ut för folkmord, brott mot mänskligheten, grovt brott mot mänskligheten, krigsförbrytelse eller grov krigsförbrytelse förfaller inte.

Ett fängelsestraff på livstid och ett fängelsestraff på viss tid som dömts ut för folkmord, brott mot mänskligheten, grovt brott mot mänskligheten, *aggressionsbrott*, krigsförbrytelse eller grov krigsförbrytelse förfaller inte.

11 kap.

11 kap.

Om krigsförbrytelser och brott mot mänskligheten**Om krigsförbrytelser och brott mot mänskligheten**

4 a §

Aggressionsbrott

*Om den som är i position att faktiskt bestämma över eller leda en stats politiska och militära åtgärder utför en angreppshandling som till sin karaktär, svårighetsgrad och omfattning uppenbart strider mot Förenta nationernas stadga (FördrS 1/1956) ska han eller hon för **aggressionsbrott** dömas till fängelse i minst fyra år eller på livstid.*

Försök är straffbart.

*Med **angreppshandling** avses att en stat brukar vapenmakt mot en annan stats suveränitet, territoriella integritet eller politiska oberoende eller på annat sätt oförenligt med Förenta nationernas stadga.*

Sådana angreppshandlingar är oavsett krigsförklaring i enlighet med Förenta nationernas generalförsamlings resolution 3314 (XXIX) av den 14 december 1974 följande handlingar av en stat eller dess väpnade styrkor:

1) en invasion eller attack mot en annan stats territorium, en militär ockupation som invasionen eller attacken leder till och annektering av en annan stats territorium helt eller delvis,

2) bombardemang av en annan stats territorium eller annat bruk av vapen mot en an-

nan stats territorium,

3) blockad av en annan stats hamnar eller kust,

4) attack mot en annan stats land-, sjö- eller luftstridskrafter eller mot sjö- eller luftflottan,

5) användning av trupper som enligt fördrag befinner sig inom en annan stats territorium i strid med fördragsvillkoren eller kvarhållande av trupperna på den andra statens territorium efter att fördraget har upphört att gälla,

6) tillåtelse för en annan stats trupper som enligt fördrag befinner sig inom statens territorium att använda territoriet för en angreppshandling mot en tredje stat,

7) utsändande av beväpnade trupper, grupper, irreguljära trupper eller legosoldater, om dessa mot en annan stat utför handlingar som är så allvarliga att de kan jämföras med handlingarna i 1–6 punkten, eller ett betydande deltagande i utsändandet av sådana trupper.

4 b §.

Förberedelse till aggressionsbrott

En i 4 a § 1 mom. avsedd person som i avsikt att begå ett aggressionsbrott enligt 4 a §

1) med någon annan sådan person kommer överens om att begå ett aggressionsbrott eller

2) gör upp en detaljerad plan för att begå ett aggressionsbrott.

ska för **förberedelse till aggressionsbrott** dömas till fängelse i minst fyra månader och högst fyra år.

12 §

Förmans ansvar

En militär förman eller en annan förman ska dömas som gärningsman eller som medverkande till straff för de gärningar som avses i 1, 3–7 och 13 § eller för försök till dessa gärningar, om väpnade styrkor eller underlydande som står under förmannens faktiska myndighet och kontroll begår gärningarna på grund av att förmannen har försummat sin

12 §

Förmans ansvar

En militär förman eller en annan förman ska dömas som gärningsman eller som medverkande till straff för de gärningar som avses i 1, 3, 4, 4 a, 4 b, 5–7 och 13 § eller för försök till dessa gärningar, om väpnade styrkor eller underlydande som står under förmannens faktiska myndighet och kontroll begår gärningarna på grund av att förmannen

*Gällande lydelse**Föreslagen lydelse*

skyldighet att utöva tillsyn över dessa styrkor eller personer på behörigt sätt, och om

1) förmanen antingen har vetat eller med hänsyn till omständigheterna borde ha vetat att styrkorna eller de underlydande personerna var i färd med eller stod i begrepp att utföra brotten i fråga, och

2) förmanen har underlåtit att vidta de nödvändiga och skäligen åtgärder som kan krävas av honom eller henne för att förhindra att brotten utfördes.

har försummat sin skyldighet att utöva tillsyn över dessa styrkor eller personer på behörigt sätt, och om

1) förmanen antingen har vetat eller med hänsyn till omständigheterna borde ha vetat att styrkorna eller de underlydande personerna var i färd med eller stod i begrepp att utföra brotten i fråga, och

2) förmanen har underlåtit att vidta de nödvändiga och skäligen åtgärder som kan krävas av honom eller henne för att förhindra att brotten utfördes.

13 §

13 §

*Underlåtenhet att anmäla brott av en underlydande**Underlåtenhet att anmäla brott av en underlydande*

En militär förman eller en annan förman som underlåter att vidta de nödvändiga och skäligen åtgärder som kan krävas av honom eller henne för att till myndigheterna hänskjuta ett i 1 eller 3–7 § eller i denna paragraf avsett brott som en underlydande som står under förmannens faktiska myndighet och kontroll misstänks ha begått, ska för *underlåtenhet att anmäla brott av en underlydande* dömas till böter eller fängelse i högst två år.

En militär förman eller en annan förman som underlåter att vidta de nödvändiga och skäligen åtgärder som kan krävas av honom eller henne för att till myndigheterna hänskjuta ett i 1, 3, 4, 4 a, 4 b eller 5–7 § eller i denna paragraf avsett brott som en underlydande som står under förmannens faktiska myndighet och kontroll misstänks ha begått, ska för *underlåtenhet att anmäla brott av en underlydande* dömas till böter eller fängelse i högst två år.

En förman som medverkar i den underlydandes brott eller som enligt villkoren i 12 § är gärningsman eller medverkar i det brott som den underlydande begår ska dock inte dömas för underlåtenhet att anmäla brott av en underlydande.

En förman som medverkar i den underlydandes brott eller som enligt villkoren i 12 § är gärningsman eller medverkar i det brott som den underlydande begår ska dock inte dömas för underlåtenhet att anmäla brott av en underlydande.

14 §

14 §

*Regeringens befallning och befallning av förman**Regeringens befallning och befallning av förman*

Den som har begått krigsförbrytelse, grov krigsförbrytelse eller lindrig krigsförbrytelse eller försök till något av dessa brott på befallning av en myndighet som utövar regeringsmakt eller någon annan som utövar offentlig makt eller på befallning av en förman ska inte vara fri från straffansvar, såvida inte

Den som har begått *aggressionsbrott*, krigsförbrytelse, grov krigsförbrytelse eller lindrig krigsförbrytelse eller försök till något av dessa brott *eller förberedelse till aggressionsbrott* på befallning av en myndighet som utövar regeringsmakt eller någon annan som utövar offentlig makt eller på befallning av en förman ska inte vara fri från straffansvar, såvida inte

- 1) personen hade rättslig skyldighet att åtyda befallningen från regeringen eller från förmannen i fråga,
- 2) personen inte visste att befallningen var lagstridig, och
- 3) befallningen inte var uppenbart lagstridig.

- 1) personen hade rättslig skyldighet att åtyda befallningen från regeringen eller från förmannen i fråga,
- 2) personen inte visste att befallningen var lagstridig, och
- 3) befallningen inte var uppenbart lagstridig.

14 a §

Åtalsrätt

Riksåklagaren beslutar om väckande av åtal för aggressionsbrott och för förberedelse till aggressionsbrott. Riksåklagaren bestämmer då också vem som ska utföra åtalet.

15 kap.

Om brott mot rättskipning

10 §

Underlåtenhet att anmäla grovt brott

Den som vet att folkmord, förberedelse till folkmord, brott mot mänskligheten, grovt brott mot mänskligheten, krigsförbrytelse, grov krigsförbrytelse, tortyr, brott mot förbudet mot kemiska vapen, brott mot förbudet mot biologiska vapen, äventyrande av Finlands suveränitet, landsförräderi, grovt landsförräderi, spioneri, grovt spioneri, högförräderi, grovt högförräderi, våldtäkt, grov våldtäkt, grovt sexuellt utnyttjande av barn, mord, dråp, dråp under förmildrande omständigheter, grov misshandel, rån, grovt rån, människohandel, grov människohandel, tagande av gisslan, grovt sabotage, grovt äventyrande av andras hälsa, kärnladdningsbrott, kapning, brott enligt 34 a kap. 1 § 1 mom. 3 punkten som begåtts i terroristiskt syfte, grov miljöförstöring eller grovt narkotikabrott är på färde, men underlåter att i tid medan brottet ännu kan förhindras underrätta myndigheterna eller den som hotas av brottet, ska, om brottet eller ett straffbart försök därtill sker, för *underlåtenhet att anmäla grovt brott* dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.

15 kap.

Om brott mot rättskipning

10 §

Underlåtenhet att anmäla grovt brott

Den som vet att folkmord, förberedelse till folkmord, brott mot mänskligheten, grovt brott mot mänskligheten, *aggressionsbrott, förberedelse till aggressionsbrott*, krigsförbrytelse, grov krigsförbrytelse, tortyr, brott mot förbudet mot kemiska vapen, brott mot förbudet mot biologiska vapen, brott mot *förbudet mot infanteriminor*, äventyrande av Finlands suveränitet, landsförräderi, grovt landsförräderi, spioneri, grovt spioneri, högförräderi, grovt högförräderi, våldtäkt, grov våldtäkt, grovt sexuellt utnyttjande av barn, mord, dråp, dråp under förmildrande omständigheter, grov misshandel, rån, grovt rån, människohandel, grov människohandel, tagande av gisslan, grovt sabotage, grovt äventyrande av andras hälsa, kärnladdningsbrott, kapning, brott enligt 34 a kap. 1 § 1 mom. 3 punkten som begåtts i terroristiskt syfte, grov miljöförstöring eller grovt narkotikabrott är på färde, men underlåter att i tid medan brottet ännu kan förhindras underrätta myndigheterna eller den som hotas av brottet, ska, om brottet eller ett straffbart försök därtill sker, för *underlåtenhet att anmäla grovt brott* dö-

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

mas till böter eller fängelse i högst sex månader.

Om ikraftträdandet av denna lag bestäms genom förordning av statsrådet.

3.

Lag**om ändring av 10 kap. 3 och 17 § i tvångsmedelslagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i tvångsmedelslagen (806/2011) 10 kap. 3 § 2 mom. 1 punkten och 17 § 1 mom. 1 punkten, sådana de lyder, 10 kap. 3 § 2 mom. 1 punkten i lag 1146/2013 och 17 § 1 mom. 1 punkten i lag 1468/2011, som följer:

Gällande lydelse

10 kap.

Hemliga tvångsmedel

3 §

Teleavlyssning och dess förutsättningar

Förundersökningsmyndigheten kan ges tillstånd att rikta teleavlyssning mot en teleadress eller teleterminalutrustning som en misstänkt innehar eller annars kan antas använda, om den misstänkte är skäligen misstänkt för

1) folkmord, förberedelse till folkmord, brott mot mänskligheten, grovt brott mot mänskligheten, krigsförbrytelse, grov krigsförbrytelse, tortyr, brott mot förbudet mot kemiska vapen, brott mot förbudet mot biologiska vapen, brott mot förbudet mot infanteriminor,

17 §

Bostadsavlyssning och dess förutsättningar

Förundersökningsmyndigheten kan beviljas tillstånd att rikta teknisk avlyssning mot ett utrymme som används för stadigvarande boende och där den som är misstänkt för brott sannolikt befinner sig (*bostadsavlyssning*). Det krävs dessutom att personen är skäligen misstänkt för

Föreslagen lydelse

10 kap.

Hemliga tvångsmedel

3 §

Teleavlyssning och dess förutsättningar

Förundersökningsmyndigheten kan ges tillstånd att rikta teleavlyssning mot en teleadress eller teleterminalutrustning som en misstänkt innehar eller annars kan antas använda, om den misstänkte är skäligen misstänkt för

1) folkmord, förberedelse till folkmord, brott mot mänskligheten, grovt brott mot mänskligheten, *aggressionsbrott, förberedelse till aggressionsbrott*, krigsförbrytelse, grov krigsförbrytelse, tortyr, brott mot förbudet mot kemiska vapen, brott mot förbudet mot biologiska vapen, brott mot förbudet mot infanteriminor,

17 §

Bostadsavlyssning och dess förutsättningar

Förundersökningsmyndigheten kan beviljas tillstånd att rikta teknisk avlyssning mot ett utrymme som används för stadigvarande boende och där den som är misstänkt för brott sannolikt befinner sig (*bostadsavlyssning*). Det krävs dessutom att personen är skäligen misstänkt för

*Gällande lydelse**Föreslagen lydelse*

1) folkmord, förberedelse till folkmord, brott mot mänskligheten, grovt brott mot mänskligheten, krigsförbrytelse, grov krigsförbrytelse, tortyr, brott mot förbudet mot kemiska vapen, brott mot förbudet mot biologiska vapen, brott mot förbudet mot infanteriminor,

1) folkmord, förberedelse till folkmord, brott mot mänskligheten, grovt brott mot mänskligheten, *aggressionsbrott, förberedelse till aggressionsbrott*, krigsförbrytelse, grov krigsförbrytelse, tortyr, brott mot förbudet mot kemiska vapen, brott mot förbudet mot biologiska vapen, brott mot förbudet mot infanteriminor,

Om ikraftträdandet av denna lag bestäms genom förordning av statsrådet.

*Fördragstext***Resolution RC/Res.5**

Enhälligt utfärdad vid 12e sessionen den 10 juni 2010.

RC/Res.5**Ändringar till artikel 8 i Romstadgan**

Översynskonferensen som noterar artikel 123.1 i Romstadgan för Internationella brottmålsdomstolen enligt vilken Förenta nationernas generalsekreterare sju år efter stadgans ikraftträdande ska sammankalla en översynskonferens som ska överväga eventuella ändringar i stadgan,

noterar artikel 121.5 i stadgan enligt vilken ändringar i artiklarna 5, 6, 7 och 8 ska träda i kraft för de stadgeparter som har godtagit dem ett år efter det att dessa parter har deponerat sina ratifikations- eller godtagandeinstrument, och att domstolen i fråga om en part som inte har godtagit ändringen inte ska utöva sin jurisdiktion med avseende på brott som omfattas av ändringen, om brottet har förövats av partens egna medborgare eller inom partens eget territorium, och bekräftar sin uppfattning med avseende på denna ändring att samma princip som tillämpas på stadgeparter som inte har godtagit ändringen också är tillämplig på stater som inte är parter i stadgan,

bekräftat att stater som senare blir parter i stadgan i enlighet med artikel 40.5 i Wienkonventionen om traktaträtten vid ratifikation, godkännande eller godtagande av eller vid anslutning till stadgan får besluta om de godkänner ändringen i denna resolution,

noterar artikel 9 i stadgan om brottskriterier enligt vilken sådana kriterier ska vara domstolen till hjälp vid tolkningen och tillämp-

Resolution RC/Res.5

Adopted at the 12th plenary meeting, on 10 June 2010, by consensus

RC/Res.5**Amendments to article 8 of the Rome Statute**

The Review Conference,
Noting article 123, paragraph 1, of the Rome Statute of the International Criminal Court which requests the Secretary-General of the United Nations to convene a Review Conference to consider any amendments to the Statute seven years after its entry into force,

Noting article 121, paragraph 5, of the Statute which states that any amendment to articles 5, 6, 7 and 8 of the Statute shall enter into force for those States Parties which have accepted the amendment one year after the deposit of their instruments of ratification or acceptance and that in respect of a State Party which has not accepted the amendment, the Court shall not exercise its jurisdiction regarding the crime covered by the amendment when committed by that State Party's nationals or on its territory, and confirming its understanding that in respect to this amendment the same principle that applies in respect of a State Party which has not accepted the amendment applies also in respect of States that are not parties to the Statute,

Confirming that, in light of the provision of article 40, paragraph 5, of the Vienna Convention on the Law of Treaties, States that subsequently become States Parties to the Statute will be allowed to decide whether to accept the amendment contained in this resolution at the time of ratification, acceptance or approval of, or accession to the Statute,

Noting article 9 of the Statute on the Elements of Crimes which states that such Elements shall assist the Court in the interpreta-

ningen av definitionerna av brotten inom sin jurisdiktion,

vederbörligen beaktar att de brott som går ut på användande av gifter eller förgiftade vapen, användande av kvävande, giftiga eller andra gaser och alla likvärdiga vätskor, ämnen eller medel och användande av kulor som lätt utvidgar sig eller tillplattas i människokroppen, såsom kulor med hård mantel, om denna inte helt och hållet täcker kärnan eller är försedd med inskränningar, redan utifrån artikel 8.2 stycke b faller inom domstolens jurisdiktion som allvarliga kränkningar av lag eller sedvanerätt som är tillämplig i internationella väpnade konflikter,

noterar de relevanta brottskriterier som redan ingår i de kriterier som stadgepartsförsamlingen antog den 9 september 2000,

anser att dessa relevanta brottskriterier kan vara till hjälp vid tolkningen och tillämpningen av definitionerna av dessa brott också i väpnade konflikter av icke-internationell karaktär, eftersom det i kriterierna bland annat preciseras att handlandet har skett i samband med och i anknytning till en väpnad konflikt, vilket följaktligen bekräftar att laglighetsövervakningen utesluts från domstolens jurisdiktion,

anser att de brott som avses i artikel 8.2 stycke e led xiii (användande av gifter och förgiftade vapen) och 8.2 stycke e led xiv (användande av kvävande, giftiga eller andra gaser och alla likvärdiga vätskor, ämnen eller medel) enligt internationell sedvanerätt är allvarliga kränkningar av lag eller sedvanerätt som är tillämplig i väpnade konflikter av icke-internationell karaktär,

anser att också det brott som avses i artikel 8.2 stycke e led xv (användande av kulor som lätt utvidgar sig eller tillplattas i människokroppen) enligt internationell sedvanerätt är en allvarlig kränkning av lag eller sedvanerätt som är tillämplig i väpnade konflikter av icke-internationell karaktär och bedömer att ett sådant brott har begåtts endast om förövaren använder sådana kulor för att onödigt förvärra lidandet och skadorna hos målet för kulorna,

1. *beslutar* anta ändringen till artikel 8.2 stycke e i Romstadgan för Internationella

tion and application of the provisions of the crimes within its jurisdiction,

Taking due account of the fact that the crimes of employing poison or poisoned weapons; of employing asphyxiating, poisonous or other gases, and all analogous liquids, materials or devices; and of employing bullets which expand or flatten easily in the human body, such as bullets with a hard envelope which does not entirely cover the core or is pierced with incisions, already fall within the jurisdiction of the Court under article 8, paragraph 2 (b), as serious violations of the laws and customs applicable in international armed conflict,

Noting the relevant elements of the crimes within the Elements of Crimes already adopted by the Assembly of States Parties on 9 September 2000,

Considering that the abovementioned relevant elements of the crimes can also help in their interpretation and application in armed conflict not of an international character, in that inter alia they specify that the conduct took place in the context of and was associated with an armed conflict, which consequently confirm the exclusion from the Court's jurisdiction of law enforcement situations,

Considering that the crimes referred to in article 8, paragraph 2 (e) (xiii) (employing poison or poisoned weapons) and in article 8, paragraph 2 (e) (xiv) (asphyxiating, poisonous or other gases, and all analogous liquids, materials and devices) are serious violations of the laws and customs applicable in armed conflict not of an international character, as reflected in customary international law,

Considering that the crime referred to in article 8, paragraph 2 (e) (xv) (employing bullets which expand or flatten easily in the human body), is also a serious violation of the laws and customs applicable in armed conflict not of an international character, and understanding that the crime is committed only if the perpetrator employs the bullets to uselessly aggravate suffering or the wounding effect upon the target of such bullets, as reflected in customary international law,

1. *Decides* to adopt the amendment to article 8, paragraph 2 (e), of the Rome Statute of

brottmålsdomstolen i bilaga I till denna resolution som ska ratificeras eller godtas och som träder i kraft i enlighet med artikel 121.5 i stadgan,

2. *beslutar* anta de relevanta brottskriterierna, sådana de lyder i bilaga II till denna resolution, för att fogas till brottskriterierna.

Bilaga I

Ändring till artikel 8

Följande led fogas till artikel 8.2 stycke e:

”xiii) användande av gifter och förgiftade vapen,

xiv) användande av kvävande, giftiga eller andra gaser och alla likvärdiga vätskor, ämnen eller medel,

xv) användande av kulor som lätt utvidgar sig eller tillplattas i människokroppen, såsom kulor med hård mantel, om denna inte helt och hållet täcker kärnan eller är försedd med inskärningar.”

Bilaga II

Brottskriterier

Följande kriterier fogas till brottskriterierna:

Artikel 8.2 stycke e led xiii

Krigsförbrytelsen att använda gifter och förgiftade vapen

Brottskriterier

1. Förövaren har använt ett giftigt ämne eller ett vapen som vid användning frigör ett giftigt ämne.

2. Ämnet var sådant att det vid ett normalt händelseförlopp på grund av sina giftiga egenskaper orsakar död eller allvarlig skada för hälsan.

3. Handlandet har skett i samband med och i anknytning till en väpnad konflikt av icke-internationell karaktär.

the International Criminal Court contained in annex I to the present resolution, which is subject to ratification or acceptance and shall enter into force in accordance with article 121, paragraph 5, of the Statute;

2. *Decides* to adopt the relevant elements to be added to the Elements of Crimes, as contained in annex II to the present resolution.

Annex I

Amendment to article 8

Add to article 8, paragraph 2 (e), the following:

“(xiii) Employing poison or poisoned weapons;

(xiv) Employing asphyxiating, poisonous or other gases, and all analogous liquids, materials or devices;

(xv) Employing bullets which expand or flatten easily in the human body, such as bullets with a hard envelope which does not entirely cover the core or is pierced with incisions.”

Annex II

Elements of Crimes

Add the following elements to the Elements of Crimes:

Article 8 (2) (e) (xiii)

War crime of employing poison or poisoned weapons

Elements

1. The perpetrator employed a substance or a weapon that releases a substance as a result of its employment.

2. The substance was such that it causes death or serious damage to health in the ordinary course of events, through its toxic properties.

3. The conduct took place in the context of and was associated with an armed conflict not of an international character.

4. Förövaren har varit medveten om de omständigheter som gjort att en väpnad konflikt har uppstått.

Artikel 8.2 stycke e led xiv

Krigsförbrytelsen att använda förbjudna gaser, vätskor, ämnen eller medel

Brottskriterier

1. Förövaren har använt gas eller annat likvärdigt ämne eller medel.
2. Gasen, ämnet eller medlet var sådant att det vid ett normalt händelseförlopp på grund av sina kvävande eller giftiga egenskaper orsakar död eller allvarlig skada för hälsan.
3. Handlandet har skett i samband med och i anknytning till en väpnad konflikt av icke-internationell karaktär.
4. Förövaren har varit medveten om de omständigheter som gjort att en väpnad konflikt har uppstått.

Artikel 8.2 stycke e led xv

Krigsförbrytelsen att använda förbjudna kulor

Brottskriterier

1. Förövaren har använt kulor av ett visst slag.
2. Kulorna var sådana att användning av dem kränker internationell rätt som är tillämplig vid väpnade konflikter, eftersom de lätt utvidgar sig eller tillplattas i människokroppen.
3. Förövaren har varit medveten om att kulorna är sådana som vid användning onödigt ökar lidandet och skadorna de orsakar.
4. Handlandet har skett i samband med och i anknytning till en väpnad konflikt av icke-internationell karaktär.
5. Förövaren har varit medveten om de omständigheter som gjort att en väpnad konflikt har uppstått.

4. The perpetrator was aware of factual circumstances that established the existence of an armed conflict.

Article 8 (2) (e) (xiv)

War crime of employing prohibited gases, liquids, materials or devices

Elements

1. The perpetrator employed a gas or other analogous substance or device.
2. The gas, substance or device was such that it causes death or serious damage to health in the ordinary course of events, through its asphyxiating or toxic properties.
3. The conduct took place in the context of and was associated with an armed conflict not of an international character.
4. The perpetrator was aware of factual circumstances that established the existence of an armed conflict.

Article 8 (2) (e) (xv)

War crime of employing prohibited bullets

Elements

1. The perpetrator employed certain bullets.
2. The bullets were such that their use violates the international law of armed conflict because they expand or flatten easily in the human body.
3. The perpetrator was aware that the nature of the bullets was such that their employment would uselessly aggravate suffering or the wounding effect.
4. The conduct took place in the context of and was associated with an armed conflict not of an international character.
5. The perpetrator was aware of factual circumstances that established the existence of an armed conflict.

Resolution RC/Res.6

Enhälligt utfärdad vid 13e sessionen den 11 juni 2010

RC/Res.6**Aggressionsbrott**

Översynskonferensen som

erinrar om artikel 12.1 i Romstadgan,

erinrar om artikel 5.2 i Romstadgan,

också erinrar om stycke 7 i resolution F från Förenta nationernas diplomatkonferens för fullmäktige den 17 juli 1998 om inrättandet av Internationella brottmålsdomstolen,

ytterligare erinrar om resolution ICC-ASP/1/Res.1 om fortsatt arbete med avseende på aggressionsbrott och uttrycker sitt tack till arbetsgruppen som behandlade frågan för att ha utarbetat förslag till bestämmelse om aggressionsbrott,

beaktar resolution ICC-ASP/8/Res.6, genom vilken stadgeparts församlingen förmedlade förslag till bestämmelse om aggressionsbrott för behandling vid översynskonferensen,

har föresatt sig att aktivera domstolens jurisdiktion över aggressionsbrottet så snart som möjligt, och

1. *beslutar* att i enlighet med artikel 5.2 i Romstadgan för Internationella brottmålsdomstolen (nedan kallad "stadgan") anta ändringarna till stadgan i bilaga I till denna resolution som ska ratificeras eller godtas och som träder i kraft i enlighet med artikel 121.5, samt noterar att en stadgepart före ratificering eller godtagande av ändringarna kan avge en förklaring enligt artikel 15a,

2. *beslutar också* att anta ändringarna i de brottskriterier som ingår i bilaga II till denna resolution,

3. *beslutar också* att anta samsynerna om tolkningen av dessa ändringar i bilaga III till

Resolution RC/Res.6

Adopted at the 13th plenary meeting, on 11 June 2010, by consensus

RC/Res.6**The crime of aggression**

The Review Conference,

Recalling paragraph 1 of article 12 of the Rome Statute,

Recalling paragraph 2 of article 5 of the Rome Statute,

Recalling also paragraph 7 of resolution F, adopted by the United Nations Diplomatic Conference of Plenipotentiaries on the Establishment of an International Criminal Court on 17 July 1998,

Recalling further resolution ICC-ASP/1/Res.1 on the continuity of work in respect of the crime of aggression, and expressing its appreciation to the Special Working Group on the Crime of Aggression for having elaborated proposals on a provision on the crime of aggression,

Taking note of resolution ICC-ASP/8/Res.6, by which the Assembly of States Parties forwarded proposals on a provision on the crime of aggression to the Review Conference for its consideration,

Resolved to activate the Court's jurisdiction over the crime of aggression as early as possible,

1. *Decides* to adopt, in accordance with article 5, paragraph 2, of the Rome Statute of the International Criminal Court (hereinafter: "the Statute") the amendments to the Statute contained in annex I of the present resolution, which are subject to ratification or acceptance and shall enter into force in accordance with article 121, paragraph 5; and notes that any State Party may lodge a declaration referred to in article 15 *bis* prior to ratification or acceptance;

2. *Also decides* to adopt the amendments to the Elements of Crimes contained in annex II of the present resolution;

3. *Also decides* to adopt the understandings regarding the interpretation of the abovementioned

denna resolution,

4. *beslutar ytterligare* att göra en översyn av ändringarna som avser aggressionsbrottet sju år efter att domstolens jurisdiktion har aktiverats,

5. *uppmanar* alla stadgeparter att ratificera eller godta ändringarna i bilaga I.

tioned amendments contained in annex III of the present resolution;

4. *Further decides* to review the amendments on the crime of aggression seven years after the beginning of the Court's exercise of jurisdiction;

5. *Calls upon* all States Parties to ratify or accept the amendments contained in annex I.

BILAGA I

Ändringar som avser aggressionsbrottet till Romstadgan för Internationella

1. Artikel 5.2 i stadgan stryks.

2. Följande text infogas i stadgan efter artikel 8:

Artikel 8a

Aggressionsbrott

1. I denna stadga avses med ”aggressionsbrott” planering, förberedelse, inledande eller genomförande av en angreppshandling som till sin karaktär, svårighetsgrad och omfattning uppenbart strider mot Förenta nationernas stadga och begås av någon som är i position att faktiskt bestämma över eller leda en stats politiska eller militära åtgärder.

2. Vid tillämpning av punkt 1 i denna artikel avses med ”angreppshandling” att en stat brukar vapenmakt mot en annan stats suveränitet, territoriella integritet eller politiska oberoende eller på annat sätt oförenligt med Förenta nationernas stadga. Följande handlingar ska oavsett krigsförklaring uppfattas som angreppshandlingar i enlighet med Förenta nationernas resolution 3314 (XXIX) av den 14 december 1974:

a) invasion eller attack av en stats väpnade styrkor mot en annan stats territorium, eller en militär ockupation, om än endast tillfällig, som en sådan invasion eller attack leder till, eller annektering genom bruk av våld av en annan stats territorium helt eller delvis,

Annex I

Amendments to the Rome Statute of the International Criminal Court on the crime of aggression

1. Article 5, paragraph 2, of the Statute is deleted.

2. The following text is inserted after article 8 of the Statute:

Article 8 bis

Crime of aggression

1. For the purpose of this Statute, “crime of aggression” means the planning, preparation, initiation or execution, by a person in a position effectively to exercise control over or to direct the political or military action of a State, of an act of aggression which, by its character, gravity and scale, constitutes a manifest violation of the Charter of the United Nations.

2. For the purpose of paragraph 1, “act of aggression” means the use of armed force by a State against the sovereignty, territorial integrity or political independence of another State, or in any other manner inconsistent with the Charter of the United Nations. Any of the following acts, regardless of a declaration of war, shall, in accordance with United Nations General Assembly resolution 3314 (XXIX) of 14 December 1974, qualify as an act of aggression:

(a) The invasion or attack by the armed forces of a State of the territory of another State, or any military occupation, however temporary, resulting from such invasion or attack, or any annexation by the use of force of the territory of another State or part thereof;

b) bombardemang av en stats väpnade styrkor mot en annan stats territorium eller bruk av vapen mot en annan stats territorium,

c) blockad av en stats hamnar eller kust av en annan stats väpnade styrkor,

d) attack av en stats väpnade styrkor mot en annan stats land-, sjö- eller luftstridskrafter eller mot flottan eller flyget,

e) användning av en stats väpnade styrkor som befinner sig inom en annan stats territorium enligt fördrag med den staten i strid med fördragsvillkoren eller förlängd närvaro av dessa styrkor på sådant territorium efter att fördraget har upphört att gälla,

f) tillåtelse av en stat som har upplåtit sitt territorium till en annan stat för denna andra stat att använda territoriet för en angreppshandling mot en tredje stat,

g) utsändande genom försorg av en stat eller på en stats vägnar av beväpnade trupper, grupper, irreguljära trupper eller legosoldater som mot en annan stat utför aktioner jämförbara med väpnade styrkors aktioner som är så allvarliga att de kan jämföras med de ovan anförda handlingarna, eller deltar i betydande utsträckning däri.

3. *Följande text infogas i stadgan efter artikel 15:*

Artikel 15a

Utövande av jurisdiktion över aggressionsbrottet

(Hänskjutande från en stadgepart, åklagaren inleder förundersökning på eget initiativ)

1. Domstolen får utöva sin jurisdiktion över aggressionsbrottet i enlighet med artikel 13 stycke a och stycke c, om inte något annat följer av bestämmelserna i artikeln.

2. Domstolen får utöva sin jurisdiktion endast över aggressionsbrott som har begåtts tidigare ett år efter att trettio stadgeparter har ratificerat eller godtagit ändringarna i stadgan.

3. Domstolen får utöva sin jurisdiktion över

(b) Bombardment by the armed forces of a State against the territory of another State or the use of any weapons by a State against the territory of another State;

(c) The blockade of the ports or coasts of a State by the armed forces of another State;

(d) An attack by the armed forces of a State on the land, sea or air forces, or marine and air fleets of another State;

(e) The use of armed forces of one State which are within the territory of another State with the agreement of the receiving State, in contravention of the conditions provided for in the agreement or any extension of their presence in such territory beyond the termination of the agreement;

(f) The action of a State in allowing its territory, which it has placed at the disposal of another State, to be used by that other State for perpetrating an act of aggression against a third State;

(g) The sending by or on behalf of a State of armed bands, groups, irregulars or mercenaries, which carry out acts of armed force against another State of such gravity as to amount to the acts listed above, or its substantial involvement therein.

3. *The following text is inserted after article 15 of the Statute:*

Article 15 bis

Exercise of jurisdiction over the crime of aggression

(State referral, proprio motu)

1. The Court may exercise jurisdiction over the crime of aggression in accordance with article 13, paragraphs (a) and (c), subject to the provisions of this article.

2. The Court may exercise jurisdiction only with respect to crimes of aggression committed one year after the ratification or acceptance of the amendments by thirty States Parties.

3. The Court shall exercise jurisdiction

aggressionsbrottet i enlighet med denna artikel, om beslut i frågan fattas efter den 1 januari 2017 med samma röstmajoritet av stadgeparter som krävs för antagande av ändringar i stadgan.

4. Domstolen får i enlighet med artikel 12 utöva sin jurisdiktion över aggressionsbrott som orsakas av en stadgeparts angreppshandling, om inte denna part dessförinnan har lämnat registratören en förklaring, enligt vilken den inte erkänner sådan jurisdiktion. En sådan förklaring får när som helst återkallas och stadgeparten ska granska återkallandet inom tre år.

5. Med avseende på en stat som inte är part i stadgan utövar domstolen inte sin jurisdiktion över aggressionsbrottet när det har begåtts av den statens egna medborgare eller inom den statens territorium.

6. Om åklagaren anser att det finns skälig grund att inleda en utredning av ett aggressionsbrott, ska han eller hon först utreda om säkerhetsrådet har fastställt att staten i fråga har begått en angreppshandling. Åklagaren ska informera Förenta nationernas generalsekreterare om situationen som har hänvisats till domstolen, och också lämna över all information och alla handlingar som är relevanta i ärendet.

7. Om säkerhetsrådet har fastställt att en angreppshandling föreligger, kan åklagaren gå vidare med utredningen av aggressionsbrottet.

8. Såvida en angreppshandling inte på detta sätt har fastställts inom sex månader efter att informationen överlämnats, får åklagaren inleda en utredning av ett aggressionsbrott, förutsatt att förundersökningsavdelningen tillåter att utredningen inleds med iakttagande av förfarandet enligt artikel 15 och säkerhetsrådet inte har beslutat om något annat i enlighet med artikel 16.

9. Ett fastställande av ett för domstolen utomstående organ om att en angreppshandling föreligger ska inte inverka på domstolens egna slutsatser i enlighet med denna stadga.

10. Inget i denna artikel ska inverka på tillämpningen av bestämmelser som gäller jurisdiktion över andra brott som avses i artikel 5.

over the crime of aggression in accordance with this article, subject to a decision to be taken after 1 January 2017 by the same majority of States Parties as is required for the adoption of an amendment to the Statute.

4. The Court may, in accordance with article 12, exercise jurisdiction over a crime of aggression, arising from an act of aggression committed by a State Party, unless that State Party has previously declared that it does not accept such jurisdiction by lodging a declaration with the Registrar. The withdrawal of such a declaration may be effected at any time and shall be considered by the State Party within three years.

5. In respect of a State that is not a party to this Statute, the Court shall not exercise its jurisdiction over the crime of aggression when committed by that State's nationals or on its territory.

6. Where the Prosecutor concludes that there is a reasonable basis to proceed with an investigation in respect of a crime of aggression, he or she shall first ascertain whether the Security Council has made a determination of an act of aggression committed by the State concerned. The Prosecutor shall notify the Secretary-General of the United Nations of the situation before the Court, including any relevant information and documents.

7. Where the Security Council has made such a determination, the Prosecutor may proceed with the investigation in respect of a crime of aggression.

8. Where no such determination is made within six months after the date of notification, the Prosecutor may proceed with the investigation in respect of a crime of aggression, provided that the Pre-Trial Division has authorized the commencement of the investigation in respect of a crime of aggression in accordance with the procedure contained in article 15, and the Security Council has not decided otherwise in accordance with article

9. A determination of an act of aggression by an organ outside the Court shall be without prejudice to the Court's own findings under this Statute.

10. This article is without prejudice to the provisions relating to the exercise of jurisdiction with respect to other crimes referred to in article 5.

4. Följande text fogas till stadgan efter artikel 15a:

Artikel 15b

Utövande av jurisdiktion över aggressionsbrottet

(Hänskjutande från säkerhetsrådet)

1. Domstolen får utöva sin jurisdiktion över aggressionsbrottet i enlighet med artikel 13 stycke b, om inte något annat följer av bestämmelserna i artikeln.

2. Domstolen får utöva sin jurisdiktion endast över aggressionsbrott som har begåtts tidigare ett år efter att trettio stadgeparter har ratificerat eller godtagit ändringarna i stadgan.

3. Domstolen får utöva sin jurisdiktion över aggressionsbrottet i enlighet med denna artikel, om beslut i frågan fattas efter den 1 januari 2017 med samma röstmajoritet av stadgeparter som krävs för godkännande av ändringar i stadgan.

4. Ett fastställande av ett för domstolen utomstående organ om att en angreppshandling föreligger ska inte inverka på domstolens egna slutsatser i enlighet med denna stadga.

5. Inget i denna artikel ska inverka på tillämpningen av bestämmelser som gäller jurisdiktion över andra brott som avses i artikel 5.

5. Följande text fogas till stadgan efter artikel 25.3:

3a. Med avseende på aggressionsbrott tillämpas bestämmelserna i denna artikel endast på personer som är i position att faktiskt bestämma över eller leda en stats politiska eller militära åtgärder.

6. Första meningen i artikel 9.1 i stadgan ersätts med följande mening:

1. Brottskriterier ska vara domstolen till hjälp vid tolkningen och tillämpningen av artiklarna 6, 7, 8 och 8a.

4. The following text is inserted after article 15 bis of the Statute:

Article 15 ter

Exercise of jurisdiction over the crime of aggression

(Security Council referral)

1. The Court may exercise jurisdiction over the crime of aggression in accordance with article 13, paragraph (b), subject to the provisions of this article.

2. The Court may exercise jurisdiction only with respect to crimes of aggression committed one year after the ratification or acceptance of the amendments by thirty States Parties.

3. The Court shall exercise jurisdiction over the crime of aggression in accordance with this article, subject to a decision to be taken after 1 January 2017 by the same majority of States Parties as is required for the adoption of an amendment to the Statute.

4. A determination of an act of aggression by an organ outside the Court shall be without prejudice to the Court's own findings under this Statute.

5. This article is without prejudice to the provisions relating to the exercise of jurisdiction with respect to other crimes referred to in article 5.

5. The following text is inserted after article 25, paragraph 3, of the Statute:

3 bis. In respect of the crime of aggression, the provisions of this article shall apply only to persons in a position effectively to exercise control over or to direct the political or military action of a State.

6. The first sentence of article 9, paragraph 1, of the Statute is replaced by the following sentence:

1. Elements of Crimes shall assist the Court in the interpretation and application of articles 6, 7, 8 and 8 bis.

7. Den inledande satsen i artikel 20.3 i stadgan ersätts med följande stycke som i övrigt kvarstår oförändrat:

3. Ingen som redan har lagförts av en annan domstol för gärningar som också utgör brott i enlighet med artiklarna 6, 7, 8 eller 8a ska lagföras av domstolen för samma gärningar såvida inte rättegången i den andra domstolen

7. The chapeau of article 20, paragraph 3, of the Statute is replaced by the following paragraph; the rest of the paragraph remains unchanged:

3. No person who has been tried by another court for conduct also proscribed under article 6, 7, 8 or 8 *bis* shall be tried by the Court with respect to the same conduct unless the proceedings in the other court:

BILAGA II

Ändringar till brottskriterierna

Artikel 8a

Aggressionsbrott

Inledning

1. Alla gärningar som avses i artikel 8a.2 ska uppfattas som angreppshandlingar.

2. Det krävs inga bevis för att förövaren har gjort en rättslig bedömning av huruvida bruket av vapenmakt är oförenligt med Förenta nationernas stadga.

3. Uttrycket "uppenbart" är en objektiv karaktärisering.

4. Det krävs inga bevis för att förövaren har gjort en rättslig bedömning av huruvida handlingen "uppenbart" strider mot Förenta nationernas stadga.

Brottskriterier

1. Förövaren planerade, förberedde, inledde eller genomförde angreppshandlingen.

2. Förövaren var en person i position att faktiskt bestämma över eller leda de politiska och militära åtgärderna hos den stat som begick angreppshandlingen.

3. En angreppshandling – att en stat brukar vapenmakt mot en annan stats suveränitet, territoriella integritet eller politiska oberoende eller på annat sätt oförenligt med Förenta nationernas stadga – har begåtts.

4. Förövaren var medveten om de omständigheter som gjorde att ett sådant bruk av vapenmakt är oförenligt med Förenta nationernas stadga.

5. Angreppshandlingen var till sin karaktär,

Annex II

Amendments to the Elements of Crimes

Article 8 *bis*

Crime of aggression

Introduction

1. It is understood that any of the acts referred to in article 8 *bis*, paragraph 2, qualify as an act of aggression.

2. There is no requirement to prove that the perpetrator has made a legal evaluation as to whether the use of armed force was inconsistent with the Charter of the United Nations.

3. The term "manifest" is an objective qualification.

4. There is no requirement to prove that the perpetrator has made a legal evaluation as to the "manifest" nature of the violation of the Charter of the United Nations.

Elements

1. The perpetrator planned, prepared, initiated or executed an act of aggression.

2. The perpetrator was a person in a position effectively to exercise control over or to direct the political or military action of the State which committed the act of aggression.

3. The act of aggression – the use of armed force by a State against the sovereignty, territorial integrity or political independence of another State, or in any other manner inconsistent with the Charter of the United Nations – was committed.

4. The perpetrator was aware of the factual circumstances that established that such a use of armed force was inconsistent with the Charter of the United Nations.

svårighetsgrad och omfattning uppenbart i strid med Förenta nationernas stadga.

6. Förövaren var medveten om de omständigheter som gjorde att handlingen uppenbart var i strid med Förenta nationernas stadga.

5. The act of aggression, by its character, gravity and scale, constituted a manifest violation of the Charter of the United Nations.

6. The perpetrator was aware of the factual circumstances that established such a manifest violation of the Charter of the United Nations.

Bilaga III

Samsyner om ändringarna som avser aggressionsbrottet till Romstadgan för Internationella brottmålsdomstolen

Hänskjutande från säkerhetsrådet

1. Det föreligger en samsyn om att domstolen kan utöva sin jurisdiktion utifrån ett hänskjutande från säkerhetsrådet i enlighet med artikel 13 stycke b i stadgan endast över aggressionsbrott som har begåtts efter att ett beslut har fattats i enlighet med artikel 15b.3 och tidigast ett år efter att trettio stadgeparter har ratificerat eller godtagit ändringarna i stadgan, beroende på vilket som inträffar först.

2. Det föreligger en samsyn om att domstolen kan utöva sin jurisdiktion över aggressionsbrottet utifrån ett hänskjutande från säkerhetsrådet i enlighet med artikel 13 stycke b i stadgan, oavsett om den berörda staten har erkänt domstolens jurisdiktion i detta avseende.

Jurisdiktion i tiden

3. Det föreligger en samsyn om att domstolen kan utöva sin jurisdiktion utifrån ett fall enligt artikel 13 stycke a eller c i stadgan endast över aggressionsbrott som har begåtts efter att ett beslut har fattats i enlighet med artikel 15a.3 och tidigast ett år efter att trettio stadgeparter har ratificerat eller godtagit ändringarna i stadgan, beroende på vilket som inträffar först.

Nationell jurisdiktion över aggressionsbrottet

4. Det föreligger en samsyn om att ändringarna som avser definitionen av angreppshand-

Annex III

Understanding regarding the amendments to the Rome Statute of the International Criminal Court on the crime of aggression

Referrals by the Security Council

1. It is understood that the Court may exercise jurisdiction on the basis of a Security Council referral in accordance with article 13, paragraph (b), of the Statute only with respect to crimes of aggression committed after a decision in accordance with article 15 *ter*, paragraph 3, is taken, and one year after the ratification or acceptance of the amendments by thirty States Parties, whichever is later.

2. It is understood that the Court shall exercise jurisdiction over the crime of aggression on the basis of a Security Council referral in accordance with article 13, paragraph (b), of the Statute irrespective of whether the State concerned has accepted the Court's jurisdiction in this regard.

Jurisdiction *ratione temporis*

3. It is understood that in case of article 13, paragraph (a) or (c), the Court may exercise its jurisdiction only with respect to crimes of aggression committed after a decision in accordance with article 15 *bis*, paragraph 3, is taken, and one year after the ratification or acceptance of the amendments by thirty States Parties, whichever is later.

Domestic jurisdiction over the crime of aggression

4. It is understood that the amendments that address the definition of the act of aggression

ling och aggressionsbrott endast är tillämpliga med avseende på denna stadga. I enlighet med artikel 10 i Romstadgan ska inget i dessa ändringar tolkas som att det i några andra syften än för denna stadga på något vis inskränker gällande folkrättsliga regler eller föregriper sådana regler som är under utveckling.

5. Det föreligger en samsyn om att inget i dessa ändringar ska tolkas som att det skapar rätt eller skyldighet att utöva nationell jurisdiktion över en angreppshandling som begås av en annan stat.

Övrig samsyn

6. Det föreligger en samsyn om att ett angrepp är den allvarligaste och farligaste formen av olagligt bruk av våld och att avgörandet huruvida en angreppshandling har begåtts förutsätter att alla omständigheter i varje enskilt fall, däribland de aktuella handlingarnas svårighetsgrad och följder, synas mot Förenta nationernas stadga.

7. Det föreligger en samsyn om att vid fastställandet av om en angreppshandling uppenbart står i strid med Förenta nationernas stadga alla tre kriterier, alltså karaktär, svårighetsgrad och omfattning måste uppfyllas i tillräckligt hög grad för att handlingen ska fastställas stå i "uppenbar" strid med stadgan. Ingen av dessa komponenter kan i sig uppfylla rekvisitet för en handling som "uppenbart" står i strid med stadgan.

and the crime of aggression do so for the purpose of this Statute only. The amendments shall, in accordance with article 10 of the Rome Statute, not be interpreted as limiting or prejudicing in any way existing or developing rules of international law for purposes other than this Statute.

5. It is understood that the amendments shall not be interpreted as creating the right or obligation to exercise domestic jurisdiction with respect to an act of aggression committed by another State.

Other understandings

6. It is understood that aggression is the most serious and dangerous form of the illegal use of force; and that a determination whether an act of aggression has been committed requires consideration of all the circumstances of each particular case, including the gravity of the acts concerned and their consequences, in accordance with the Charter of the United Nations.

7. It is understood that in establishing whether an act of aggression constitutes a manifest violation of the Charter of the United Nations, the three components of character, gravity and scale must be sufficient to justify a "manifest" determination. No one component can be significant enough to satisfy the manifest standard by itself.